Ժէ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4356 — ՅՈՒՆԻՍ 21/4 ՅՈՒԼԻՍ 1900 — ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 7 ՐԷՊԻԼ ԷՎՎԷԼ 1318 — Ժէ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4356

درعليه‌ده غلطه‌ده (آره‌ولك) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه

ՊՈԼԻՍ Ղալաթիա, Նորատունկեան Խան

Les annonces sont reçues
á la Direction du Journal "AREVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ

20 ՓԱՐԱ.

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան	140	Ղրշ.
» » » » վեցամսեայ	70	»
» » » » եռամսեայ	40	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	40	Ֆրք.
» » » » վեցամսեայ	20	»

Դրամի վերաբերեալ փոփոխութիւն կ'ընդունուի, 115
դրամի փոխարէն 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական դրքատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Կ'ընդունիմ թէ մեզմէ շատեր ունին այսօր այն յստակ ըմբռնումը թէ պատմական գիտութիւնը իբր ուսուցում և ուսումնասիրութիւն, ինչ անհուն յեղաշրջութեան մը ենթակայ եղած է:

Կ'ընդունիմ որ ըմբռնած ըլլան թէ դէպքերու շղթայաւորման, անոնց ներքին կամ վախճանական պատճառներուն, անձնաւորութեանց կամ համայնքերու կեանքին համապարփակ վերլուծութեան մէջ կը կայանայ պատմական ուսուցմանց կամ ուսումնասիրութեան ոգին ու պայմանը:

Այս վստահութիւնը կամ համոզումը ինծի համար երաշխաւորելէ վերջ, միւս կողմէ հարկ կ'ըլլայ դիտել թէ այդ պայմանները լիովին արդարացնելու կամ այդ ուսումնասիրութեանց առարկան լուսաբանելու համար կը կարօտինք կենսագրական ու ժամանակագրական ճշգրիտ ծանօթութիւններու: Մեր ձեռնարկած պատմամատեանի վերլուծութեանց հետ համեմատելու պէտք է ընտանեան ժամանակագրական ուսումնասիրութիւններն ալ: Քննական ժամանակագրութիւն մը, գրական քայլ մը ըլլալէ աւելի պատմական պէտք մըն է անձնաւորութեանց կեանքը, մտածումները, գործունէութիւնը ուսումնասիրելու համար: Այս քննական ոգիով միայն կըրնանք յաջողիլ իրենց պատմական կեանքին մէջ մտցնել այն անձնաւորութիւնները զորս հնութիւնը յանձնած վէպի մը դիւթական ձեռքովը աշխարհ կը նետէ, մինչ մայրական արգանդը չէ երեսած տակաւին անոնց սաղմը, կամ մոգական գաւազանով մը կը հսկի անոնց դիակին, կենդանացնելու և ապամահ գործունէութեան մը պակը բոլորելու կամ մուրը դրոշմելու անոնց ճակտին, այս մահացու աշխարհին վրայ:

Այս պզտիկ յաջողութեանին հարկ տեսայ, մտնելէ առաջ բուն նիւթիս մէջ, այն է քննելու այն ժամանակագրութիւնը զոր Վենետիկի միաբաններէն Հ. Բ. Սարգիսեան քննապէս հաստատել ուզած է 6. դարու վերջին կիսուն ապրող Գիւտ և Յովհան Մանդակունի հայրապետներուն կաթողիկոսութեան շրջաններու մասին, իր Քննադատութիւնք Յովհ Մանդակունւոյ եւ իւր երկասիրութեանց վրայ (Վենետիկ 1895) գործին մէջ, որուն գրեթէ ամբողջ առաջին գլուխը կը նուիրէ այդ կենսագրական ուսումնասիրութեան:

Հ. Բարեղ իր անունը կապած է մէկէ աւելի երկասիրութեանց. իր այս գործը մէկն է արդարեւ իր բաղմակողմանի հմտութեան ու ժրաջան վաստակներու արտադրութիւններէն:

Մեր Հայրապետութեան ժամանակագրութիւնը կամ Գաւազանագիրքը կազմել քննապէս, հեշտին գործ մը չէ ինքնին, նկատելով թէ մեր պատմիչներու մօտ չենք գտներ stricte ժամանակագրութիւն մը, զոր չի կրցաւ շարունակել այս անհաւասար մրցումը, քանի որ այրերը միշտ լաւ վաղղներ են կիներէն, երկար մական ժամանակագրութիւններ միշտ պիտի խճողեն հայ բանասէրին լուրջ քննութիւնները և ամէն վայրկեան պատմական կեդծիքներու կամ խեղաթիւրումներու մէջ գայթելու վտանգին սպառնալիքը դոյութիւն պիտի ունենայ, եթէ շրջահայեաց չըլլան իր դիտողութիւնները:

Իրաց այս վիճակին մէջ լրջօրէն պիտի շնորհաւորէինք Հ. Սարգիսեանը, եթէ երբեք իր քննութիւններով հասած ըլլար ցանկալի արդիւնքի մը, ինչ որ կը սպասէինք արդէն, և որ սակայն միշտ խուսափած է իրմէ, ինչպէս պիտի ցուցնենք ստորև:

Բայց նախ համառօտակի մէջ բերենք իր քննութեանց արդիւնքը:

Պատմագիրներու և ձեռագիր յիշատակարաններու բոլոր վկայութիւնները մէջ բերելէ ետք, Հ. Սարգիսեան սա եզրակացութեան կը յանգի թէ Յովսէփ երէցի իբրև յաջորդ ընդունուած Մելիտէ եւ Մովսէս Մանազերտցիները պատմականապէս գոյութիւն չունին, և Զ. Փարպեցիին այն գլուխը ուր անոնց անունն ու հայրապետական պաշտօնը կը յիշատակուին «անհարազատ գրչէ մի յետոյ ներմուծուած է», և զոր բանասիրական ցուցումներով իսկ կը ճգնի հաստատել (էջ 11, ծնթ. 4): Հետեւաբար Յովսէփ երէցի իբր անմիջական յաջորդ պէտք է ընդունիլ Գիւտը, 454ին, ըստ միաձայն վկայութեան Յովհ. Պատմաբանի, Ասողիկի, Վարդանի, Կիրակոսի և Սամուէլի: Եւ հիմնուելով Ղազարու մէկ վկայութեան վրայ ուր կ'ըսուի թէ «Առաքէին ... պատգամաւորս միանգամ և երկիցս առ թագաւորն Յունաց Լեւոն», և մանաւանդ Սեբէոսի սա ժամանակագրական տեղեկութեան վրայ թէ «Յամի ԻԵ. երորդի Պերոզի թագաւորէ (Յունաց) Լեւոն զառաջինն», Հ. Սարգիսեան կ'ենթադրէ թէ Պերոզի ԻԵ. երորդ տարին՝ 482—484ին ըլլալով, կընայ ըսուիլ թէ այդ թուականին կենդանի էր Գիւտ և հաւանականաբար 485ին վախճանած. իսկ Յովհ. Մանդակունի ալ 485ին կաթողիկոսանալով 498ին վախճանած է, հիմնուելով սա իրողութեան վրայ թէ Բարգէն Հայրապետի դրացի ուղղափառ հաւատացեալներուն զրկած առաջին թուղթը գրուած ըլլալով կաւատի ԺԸ. երորդ տարին, այն է 504—505ին, և գաւազանագիրքերու համաձայն ալ Բարգէն 5—6 տարի կաթողիկոսութիւն վարած ըլլալով, Մանդակունիի մահուան թուականը կ'ըլլայ 498—499: Ահա ամփոփումը այն քննութեան զոր Հ. Սարգիսեան կատարած է 5—6 ընդարձակ էջերու մէջ:

Փութանք յայտնելու թէ այն բանասիրական ցուցումները, որոնցմով կը ճգնի ապացուցանել թէ Փարպեցիի ԿԲ. գլուխը յետսամուտ բան մըն է, անզօր են: Փարպեցիի 1873 թուականին Վենետիկեան տպագրութեան 352 էջի ծանօթութիւնը (հրատարակիչներուն կողմէ աւելցուած), զոր պէտք չէր անտեսէր Հ. Սարգիսեան որչափ ալ կարեւորութիւն չընծայէր իր բանասիրական վարկներուն, բաւական պէտք էր ըլլալ իր տարակոյսները փարատելու: Ակէ զատ կի. գլուխը իր նախորդին հետ ubrs կապուած, անհրաժեշտօրէն հանգուցուած է անոր: Կա. գլուխին վերջին տողերը կը հարկադրէին պատմութիւնը ընդհատել և բացատրութիւն տալ թէ ո՛վ էր այդ տողերուն մէջ յիշուած Գիւտը: Բայց Հ. Բարեղ, բարեբախտաբար անշուշտ, ինքն ալ կատարելապէս ապահով չէ իր վարկածին վրայ. իր ապացոյցները աւելի դիպուածական բնութիւն մը ունին:

Հ. Բարեղի այն ենթադրութեան թէ Մելիտէ և Մովսէս հակապատմական կաթողիկոսներ ըլլան կամ լոկ տեղապահներ, աւելի թերեւս ուժ տայ բազմաթիւ մէջ աղաբեան պատմագիրներու, ի մէջ այլոց Յով. Պատմաբանի, անյիշատակ թողած ըլլալը. և ասիկա ծանրակշիռ իրողութիւն մըն է. այսու հանդերձ այսօրինակ պատմական առեղծուածի մը մէջ հապճեպ վճիռ մը, ձախող քայլ մը պիտի ըլլար, գահավիժումի մը պատճառութեամբ սպառնացուած: Մենք կ'ընդունինք Հ. Սարգիսեանի հետ սաչափը թէ Գիւտի աթոռակալութեան թուականը, 454 կամ 464, խնդրական է տակաւին: Այս կէտը թողլով ապագային, գանք հիմա քննելու թէ ի՞նչ հիմերու վրայ և ինչ իրաւունքով 485ին կը դնէ Գիւտ կաթողիկոսին մահուան թուականը:

Տեսանք վերը թէ Հ. Սարգիսեան Փարպեցիի և Սեբէոսի օգնութեամբ հաստատած էր այդ թուականը. բայց կը ցաւինք յայտնելու թէ Հ. Բարեղ, հակառակ իր բանասիրական համբաւին, շատ հակապատմական հիմերու վրայ խարսխած է իր դիտողութիւնները, և ժամանակագրական ուսումնասիրութեանը մէջ ճախողած:

Փարպեցիի յիշած դէպքը ստոյգ է. ամէնքս կ'ընդունինք: Բայց Սեբէոսի պատմութեան սկիզբը գտնուած անճոռնի ժամանակագրութիւնը, որուն ծայրայեղ վստահութեամբ կը յենու Հ. Բարեղ, ո՛վ պիտի երաշխաւորէ թէ Սեբէոսինն է: Հ. Սարգիսեան իր մօտ չունի արդեօք Հ. Զարբհանելեանի Պատմ. Հայ Մատենագրութեանը, որպէս զի աչքէ անցընէ դայն, ուր կ'ըսուի Սեբէոսի մասին թէ «...ժամանակագրանն այ անյարմար թուականներով՝ յեթին եւ ոչ ըստ հմտի գործ են: Երկրորդն ալ անհիմ բազմաց սեպելով Սեբէոսի, աւելորդ կը սեպեցք հոս քննել զանոնք,» (Ա. էջ 417): Մենք ապահով ենք թէ Հ. Բարեղ իր վարկեանները կամ նախորդները հաւատ չընծայեր, բանասիրականին մէջ անշուշտ, այլ կը բաղձայինք որ Փարպեցիի մէկ հարազատ հատուածը յետսամուտ հրապարակել ճգնելու տեղ, իրմէ առաջ Սեբէոսի յեթին, անհիրազաս հուշակուած ժամանակագրութիւնը ուշի ուշով ուսումնասիրէր անձամբ:

Կը թուի թէ անհարազատ գործերու կամ յիշատակարաններու կարեւորութիւն ընծայելը նախասիրութիւն մըն է Հ. Սարգիսեանի համար, որքան ալ անոնց անվաւերութեան մասին բանասիրութիւնը իր վերջին վճռը արձակած ըլլայ: Այսպէս, Անանիա Շիրակացիի կեղակարծ մէկ գործին վրայ հիմնուելով առաւելապէս, հաստատել կ'ուզէ թէ ծննդեան և յայտնութեան տօները անջատ կրօնական էին Հայոց մէջ բայց Յովհ. Մանդակունի առաջին անգամ միացուց զանոնք (էջ 29): Դառնանք մեր նիւթին:

Կեղծ-Սեբէոսի այդ ծանօթութիւնը, իբր մէկ մասը իր անճկուն ժամանակագրութեան, բոլորովին հակապատմական է: Յունաց Լեւոն Բ.ը չէր կրնար Պէրոզի ԻԵ. երորդ տարին ապրած ըլլալ. ստոյգ դիտենք պատմութենէ թէ ան իր հաւուն Լեւոն Ա.ի (457—474) յաջորդեց 474ին և նոյն տարին մեռաւ և իրեն յաջորդեց իր հայրը Զենոն: Հետեւաբար հիմա մեր հաշիւը կրնանք կարգադրել: Գիւտ կենդանի էր 474 թուականին. իր մահուան terminus ad quem պէտք է համարիլ 480:

Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը վաղը)

ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ՔՐՈՆԻԿ

ԱՐՄԱՆ 16 Յունիս

Դպրեվանքի բարւոյն նախանձախնդիր անձերու թիւը օր ըստ օրէ կ'աւելնայ: Իրողութիւն մըն է այս, որ հաստատութեան գոյութեանը հետ ուղղակի կապուածներուս սիրտը երախտագիտութեամբ կը լեցնէ:

Հակառակ ժամանակին տնտեսական անապատութեանը, անցեալ տարիէն արդէն, բարեգործ տիկին մը եօթանասուն ոսկիի մօտ դրամը մը յանձնած էր Խնամակալութեան: Այդ գումարին մէկ մասը յատկացուեցաւ վանքին մօտիկը աղբիւր մը շինուելու: Արմաշի ջուրը առհասարակ կրուտ է. ու եթէ չըլլար մեծ ջրամբարիս, կեանքը ինքնին տաժանելի պիտի ըլլար մեզի, ամէնէն հանապազորդ պէտքերուս առթիւ իսկ: Կը հակցուի ուրեմն թէ այդ հաւատ գումարը (ինչ ծառայութիւն մատոյց հոս, գործածուելով ընդարձակմանը և նորոգ կառուցմանը Բառսուն-Մանուկ հին շինի-աղբիւրին, որ իր հաւեղ թեթեւութեամբը ուշադրութիւն գրաւած էր վաղուց, և որ ճշմարիտ «կենդանութեան ջուր» մը եղած է հիմա, վերածուելով մշտահոս աղբիւրի մը:

Մնացեալ մեծագոյն մասովը, բարեգործ տիկնոջ փափաքին համեմատ նոյն իսկ, շինուեցաւ տուն մը, վանքի արտաքին հրապարակին վրայ, իբրեւ «անշարժ եկամուտ Դպրեվանքին»: Այս երեք բարեւուրուն մէջ կ'արտայայտուի ամէնուս ալ ամէնէն խոր մտադրադրումը... «սիրելի Դպրեվանքին ապագային հոգը»... այս պատճառաւ, կանգուն մը հողի վրայ իսկ այդ նպատակով կառուցուած շէնքը մեզի համար առիթ մըն է մեծ շնորհակալութեան: Տունը, գրեթէ աւարտած, կը բարձրանայ հիմա քարուկիր մեծ շէնքերու դէմը, փուռին կից, փոքրիկ՝ պարզ և սիրուն, տարեկան տասը ոսկի հասոյթի երաշխաւորութեամբ: Ամէն անգամ որ կ'անցնինք քովէն, կը խորհինք թէ ե՞րբ պիտի ունենանք բազմապատիկ արդիւնաւորուող իր նմանները Պոլսոյ և ուրիշ շահաւոր քաղաքներու մէջ: Ա՛յն օրէն, իրապէս, պիտի սկսի Դպրեվանքի ամէնէն երջանիկ թուականը:

*** Ասոնք, ինչպէս ըսինք, անցեալ տարիի նուիրատուութիւններն են. նոյնչափ և նոյնպիսիներ ունեցած ենք այս տարի ևս:

Խաչիկ էֆ. Խօրասանճեան, իր երկու եղբօրորդիներու՝ Կարապետ և Զգօն էֆէնտիներու հետ յանձն առած է շինել տալ աղբիւր մը՝ վանքին այգիին մէջ, ուր ամէն տեսակէտով հարկաւոր է ջուրի մը հոսումը: Խօրասանճեանք, կանուխէն ի վեր մասնաւոր հակում մը ցոյց տուած են բարեգործելու Զարխափանի Տունը. տարեկան նուիրատուութեանց տեսրին մէջ միշտ կարեւոր տեղ մը գրաւած է իրենց անունը. այսօր նոր և ամրագոյն կապով մը կը միացնեն բոլոր դպրեվանքցիներուն սիրտերը՝ իրենց անունին:

*** Յիսուն ոսկիի նուէր մը նոյնպէս ընդունուած է Իւսկիւտարէն, քանի մը օր առաջ, Աւետիսեան եղբարց միջոցաւ: Այս գումարը մէկ երրորդն է այն կտակին զոր բրած էր իրենց վաղամեռիկ քոյրը, Օր. Պատրոնիկէ, և որուն երկու երրորդը յանձնուած է արդէն Ազգ. Հիւանդանոցին:

Հաւատարիմ իրենց սիրելի քրոջ փափաքին, Աւետիսեան եղբարք օրինակելի փութկոտութեամբ մը կը թեթեւաբեռնեն իրենց խիղճը հանրութեան դատաստանին առջեւ, օրհնաբան սիրտեր և շըրթունքներ հրաւիրելով միւսնոյն ժամանակ իրենց համար այնքան նուիրական միջոցի մը շուրջը: Այս գումարն ալ պիտի յատկացուի տան մը շինութեան, ու միւս կողմէ հանգուցեալին անունը կրող նոր անկողին մը պիտի աւելցուի արդէն գտնուածներու թիւին վրայ, որը և աղքատ աշակերտի մը տրուելու պայմանով:

*** «Դպրեվանքը մոռցուած չէ ուրեմն», խորհին թերեւս այս տողերը կարդալու հաճութիւնը ունեցող լաւատեսներ, «կտակներու մէջ իսկ ահա սկսած է մուտ գործել իր անունը:

Ցաւէս յայտնելով հանդերձ մեր անբաւ գոհունակութիւնը՝ մինչեւ ցարդ հաստատութիւնս երախտաւորող թանկագին ձեռնտուութեանց համար, իբրեւ մօտէն տեղեակ իրաց վիճակին՝ կը համարձակինք դիտել տալ հոս թէ Դպրեվանքի շուրջը կազմուած համակրութիւնը մեծ մասով պաղատանական բնութիւն մը ունի տակաւին: Ուխտաւորութեանց պատահական հասոյթը, և իսկապէս բարեբար հոգիէ մը առատաձեռնուած նպաստը, ամենախիստ գոնդրոյի մը շնորհիւ, հաղիւ կը բաւեն ապրուստի այն մեծ պէտքին, որ անդադրում կ'ուճի այս յաքին մէջ: Վաթսունի մօտ աշակերտներու, և երեսնեակ մը պաշտօնեաներու՝ վարպետներու և աշխատաւորներու պատկանելի բազմութիւնը ինքնին դժուար է պարենաւորել սահմանուած համեստ գումարով մը:

Ծշմարիտ հարկ մը կայ ուրեմն արտաքին մասնաւոր աջակցութեանց յաւելումին:

Իցէ՛ թէ հանգուցեալ օրիորդին այս կտակը կարենար ազդեցիկ կոչ մը ըլլալ մեր ազնիւ մեծատուններուն ու բոլոր ժողովրդին բարեսէր զգացումներուն, գործնական համակրութեամբ մը և ազգովին փոխադարձելու համար այն գործնական ծառայութիւնները, զոր այս հաստատութիւնը, իր գոյութեան սկիզբէն ի վեր, շարունակաբար ճգնեցաւ մատուցանել հանրութեան:

ՆՕՏԱՐ

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի մեր թղթակիցներէն եւ յօդուածագիրներէն որ իրենց ձեռագիրները թուղթին մէկ երեսին վրայ միայն գրեն, տպարանի ափսաութեանց դիւրութեան համար:

ՄՈՌՅՈՒԱԾ ԱՆԿԻՒՆՆԵՐ

ՍԹԱՆՈՉ

Ա.

Սթանոզցի տանտիկինը ժուժկալութեան և գիւղական գործունէութեան մարմնացումն է: Ամէն բանի մէջ միջնորդն է ան իր երկանը զբաղումներուն, թէպէտ սա դէպքն բացառութեամբ որ սխալ հասկցուած քաղաքակրթութիւնը հոն ալ իր նախձիրները ներմուծել կը նկրտի:

Նոյնպէս նշանակելի է իրենց կրօնասիրութիւնը, որ ատեն մը առաջի կարգ անցած էր: Բայց գոհ ենք արձանագրելու որ երբեմնի թունդ աւանդապէտ պապերուն, անտարբեր ու թուլամորթ սերունդ մը չէ որ յաջորդած է, ինչպէս հոս, կը նշմարուի էնկիւրիի մէջ, այլ բաւական առողջ երիտասարդութիւն մը որուն կրօնական պաշարը կը ջամբեն այսօր Սթանոզի երկու բժիշկները: Արտառոց չթուի երբ ըսեմ, թէ—ինչպէս ինձ պատմեցին—սոյն կրօնական յաւաջդիմութեան անուղղակի նպաստող պարագան եղեր է մայր հաստատին և բողոքականներու առաջին վէճը. յորմէ յետոյ երկու հասարակութիւնք գովելի նպատակը ունեցած են մին միւսին բեմը գերազանցելու, զի մինչ բողոքականները իրենցմէ հասած քարոզիչով մը, ազգին մեծամասնութեան հանդէպ առաւելագիտ դիրք մը ձեռք բերած էին, անդին մերիններն ալ նոյնանձանդիր ոգւով մը երկու երիտասարդներ կը պատրաստէին Արմաշու մէջ: Այսօր երկուստեք արտափայլող լուսաւոր մտքերու շնորհիւ հարթուած են ուրեմն երբեմնի թիւրիմացութիւնները և մէկուն բեմը հաւասարապէս բաց է միւս յարանուանութեան հովուին, ինչ որ թերեւս չէր սպասուեր անշուշտ Սթանոզցիներէն:

Լաւ տպաւորութիւն մը կրած եմ կարգատեւ այցելութեանս մէջ, երկու յարանուանութեանց ալ համերաշխ և սիրալիր յարաբերութիւնները տեսնելով:

Հնութիւն, բարքաւ եւ կրթական վիճակ.— Դժբաղդաբար Սթանոզի հնութեան վրայ ոչ մէկ որոշ յիշատակութիւն կը գտնուի, սակայն ապարագայի մէջ ենթադրելի է որ վերջինս էնկիւրիի հայ գաղութին մէկ ճիւղն է, սա տարբերութեամբ որ իր առանձին և կղզիացեալ վիճակին շնորհիւ կրցած է պահել իր բարքաւը, թէպէտ շատ աղաւաղեալ և թրքախառն: Էնկիւրի պահած է առանին և կրօնական կարգ մը բառեր որոնք կը գտնուին Սթանոզի բարբառին մէջ, ինչպէս առու, փիւրեֆ, խաւիզ, սոխարան այգպէս, լալիֆ, եւն. (այս բառերը կը գտնուին նաև Սիվրիհիսարի հայերէնին մէջ): Նոյն ենթադրութեամբ կրնանք ըսել թէ Սթանոզցիներուն դպրոցական թուականը 500 տարին կ'անցնի, ինչ որ ծերերու պատմութեամբ ալ կը ստուգուի: Եկեղեցւոյ մէջի մէջ այլոց կը պահեն ձեռագիր աւետարան մը, որուն յիշատակարանին մէջ յիշուած է թէ Զկ թուին Լամբրոնի վանքին նուիրուած է և քիչ յետոյ գաղթականներով հոն բերուած: Միեւնոյն կողմերէն բերուած են նոյնպէս էնկիւրիի 60 ձեռագիրները, ինչպէս նաև վերջերս Գալէնիք դամբանէ մը հանուած մեծ ամանակագրութիւններ միւս պիտի խճողեն հայ բանասէրին լուրջ քննութիւնները և ամէն վայրկեան պատմական կեդծիքներու կամ խեղաթիւրումներու մէջ գայթելու վտանգին սպառնալիքը դոյութիւն պիտի ունենայ, եթէ չըլլան իր դիտողութիւնները:

Իրաց այս վիճակին մէջ լրջօրէն պիտի շնորհաւորէինք Հ. Սարգիսեանը, եթէ երբեք իր քննութիւններով հասած ըլլար ցանկալի արդիւնքի մը, ինչ որ կը սպասէինք արդէն, և որ սակայն միշտ խուսափած է իրմէ, ինչպէս պիտի ցուցնենք ստորև:

Բայց նախ համառօտակի մէջ բերենք իր քննութեանց արդիւնքը:

Պատմագիրներու և ձեռագիր յիշատակարաններու բոլոր վկայութիւնները մէջ բերելէ ետք, Հ. Սարգիսեան սա եզրակացութեան կը յանգի թէ Յովսէփ երէցի իբրև յաջորդ ընդունուած Մելիտէ եւ Մովսէս Մանազերտցիները պատմականապէս գոյութիւն չունին, և Զ. Փարպեցիին այն գլուխը ուր անոնց անունն ու հայրապետական պաշտօնը կը յիշատակուին «անհարազատ գրչէ մի յետոյ ներմուծուած է», և զոր բանասիրական ցուցումներով իսկ կը ճգնի հաստատել (էջ 11, ծնթ. 4): Հետեւաբար Յովսէփ երէցի իբր անմիջական յաջորդ պէտք է ընդունիլ Գիւտը, 454ին, ըստ միաձայն վկայութեան Յովհ. Պատմաբանի, Ասողիկի, Վարդանի, Կիրակոսի և Սամուէլի: Եւ հիմնուելով Ղազարու մէկ վկայութեան վրայ ուր կ'ըսուի թէ «Առաքէին ... պատգամաւորս միանգամ և երկիցս առ թագաւորն Յունաց Լեւոն», և մանաւանդ Սեբէոսի սա ժամանակագրական տեղեկութեան վրայ թէ «Յամի ԻԵ. երորդի Պերոզի թագաւորէ (Յունաց) Լեւոն զառաջինն», Հ. Սարգիսեան կ'ենթադրէ թէ Պերոզի ԻԵ. երորդ տարին՝ 482—484ին ըլլալով, կընայ ըսուիլ թէ այդ թուականին կենդանի էր Գիւտ և հաւանականաբար 485ին վախճանած. իսկ Յովհ. Մանդակունի ալ 485ին կաթողիկոսանալով 498ին վախճանած է, հիմնուելով սա իրողութեան վրայ թէ Բարգէն Հայրապետի դրացի ուղղափառ հաւատացեալներուն զրկած առաջին թուղթը գրուած ըլլալով կաւատի ԺԸ. երորդ տարին, այն է 504—505ին, և գաւազանագիրքերու համաձայն ալ Բարգէն 5—6 տարի կաթողիկոսութիւն վարած ըլլալով, Մանդակունիի մահուան թուականը կ'ըլլայ 498—499: Ահա ամփոփումը այն քննութեան զոր Հ. Սարգիսեան կատարած է 5—6 ընդարձակ էջերու մէջ:

Փութանք յայտնելու թէ այն բանասիրական ցուցումները, որոնցմով կը ճգնի ապացուցանել թէ Փարպեցիի ԿԲ. գլուխը յետսամուտ բան մըն է, անզօր են: Փարպեցիի 1873 թուականին Վենետիկեան տպագրութեան 352 էջի ծանօթութիւնը (հրատարակիչներուն կողմէ աւելցուած), զոր պէտք չէր անտեսէր Հ. Սարգիսեան որչափ ալ կարեւորութիւն չընծայէր իր բանասիրական վարկներուն, բաւական պէտք էր ըլլալ իր տարակոյսները փարատելու: Ակէ զատ կի. գլուխը իր նախորդին հետ ubrs կապուած, անհրաժեշտօրէն հանգուցուած է անոր: Կա. գլուխին վերջին տողերը կը հարկադրէին պատմութիւնը ընդհատել և բացատրութիւն տալ թէ ո՛վ էր այդ տողերուն մէջ յիշուած Գիւտը: Բայց Հ. Բարեղ, բարեբախտաբար անշուշտ, ինքն ալ կատարելապէս ապահով չէ իր վարկածին վրայ. իր ապացոյցները աւելի դիպուածական բնութիւն մը ունին:

Հ. Բարեղի այն ենթադրութեան թէ Մելիտէ և Մովսէս հակապատմական կաթողիկոսներ ըլլան կամ լոկ տեղապահներ, աւելի թերեւս ուժ տայ բազմաթիւ մէջ աղաբեան պատմագիրներու, ի մէջ այլոց Յով. Պատմաբանի, անյիշատակ թողած ըլլալը. և ասիկա ծանրակշիռ իրողութիւն մըն է. այսու հանդերձ այսօրինակ պատմական առեղծուածի մը մէջ հապճեպ վճիռ մը, ձախող քայլ մը պիտի ըլլար, գահավիժումի մը պատճառութեամբ սպառնացուած: Մենք կ'ընդունինք Հ. Սարգիսեանի հետ սաչափը թէ Գիւտի աթոռակալութեան թուականը, 454 կամ 464, խնդրական է տակաւին: Այս կէտը թողլով ապագային, գանք հիմա քննելու թէ ի՞նչ հիմերու վրայ և ինչ իրաւունքով 485ին կը դնէ Գիւտ կաթողիկոսին մահուան թուականը:

Տեսանք վերը թէ Հ. Սարգիսեան Փարպեցիի և Սեբէոսի օգնութեամբ հաստատած էր այդ թուականը. բայց կը ցաւինք յայտնելու թէ Հ. Բարեղ, հակառակ իր բանասիրական համբաւին, շատ հակապատմական հիմերու վրայ խարսխած է իր դիտողութիւնները, և ժամանակագրական ուսումնասիրութեանը մէջ ճախողած:

Փարպեցիի յիշած դէպքը ստոյգ է. ամէնքս կ'ընդունինք: Բայց Սեբէոսի պատմութեան սկիզբը գտնուած անճոռնի ժամանակագրութիւնը, որուն ծայրայեղ վստահութեամբ կը յենու Հ. Բարեղ, ո՛վ պիտի երաշխաւորէ թէ Սեբէոսինն է: Հ. Սարգիսեան իր մօտ չունի՞ արդեօք Հ. Զարբհանելեանի Պատմ. Հայ Մատենագրութեանը, որպէս զի աչքէ անցընէ դայն, ուր կ'ըսուի Սեբէոսի մասին թէ «...ժամանակագրանն այ անյարմար թուականներով՝ յեթին եւ ոչ ըստ հմտի գործ են: Երկրորդն ալ անհիրազաս սեպելով Սեբէոսի, աւելորդ կը սեպեցք հոս քննել զանոնք,» (Ա. էջ 417): Մենք ապահով ենք թէ Հ. Բարեղ իր վարկեանները կամ նախորդները հաւատ չընծայեր, բանասիրականին մէջ անշուշտ, այլ կը բաղձայինք որ Փարպեցիի մէկ հարազատ հատուածը յետսամուտ հրապարակել ճգնելու տեղ, իրմէ առաջ Սեբէոսի յեթին, անհիրազաս հուշակուած ժամանակագրութիւնը ուշի ուշով ուսումնասիրէր անձամբ:

Կը թուի թէ անհարազատ գործերու կամ յիշատակարաններու կարեւորութիւն ընծայելը նախասիրութիւն մըն է Հ. Սարգիսեանի համար, որքան ալ անոնց անվաւերութեան մասին բանասիրութիւնը իր վերջին վճռը արձակած ըլլայ: Այսպէս, Անանիա Շիրակացիի կեղակարծ մէկ գործին վրայ հիմնուելով առաւելապէս, հաստատել կ'ուզէ թէ ծննդեան և յայտնութեան տօները անջատ կրօնական էին Հայոց մէջ բայց Յովհ. Մանդակունի առաջին անգամ միացուց զանոնք (էջ 29): Դառնանք մեր նիւթին:

Կեղծ-Սեբէոսի այդ ծանօթութիւնը, իբր մէկ մասը իր անճկուն ժամանակագրութեան, բոլորովին հակապատմական է: Յունաց Լեւոն Բ.ը չէր կրնար Պէրոզի ԻԵ. երորդ տարին ապրած ըլլալ. ստոյգ գիտենք պատմութենէ թէ ան իր հաւուն Լեւոն Ա.ի (457—474) յաջորդեց 474ին և նոյն տարին մեռաւ և իրեն յաջորդեց իր հայրը Զենոն: Հետեւաբար հիմա մեր հաշիւը կրնանք կարգադրել: Գիւտ կենդանի էր 474 թուականին. իր մահուան terminus ad quemը պէտք է համարիլ 480:

Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը վաղը)

ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ՔՐՈՆԻԿ

ԱՐՄԱՆ 16 Յունիս

Դպրեվանքի բարւոյն նախանձախնդիր անձերու թիւը օր ըստ օրէ կ'աւելնայ: Իրողութիւն մըն է այս, որ հաստատութեան գոյութեանը հետ ուղղակի կապուածներուս սիրտը երախտագիտութեամբ կը լեցնէ:

Հակառակ ժամանակին տնտեսական անապատութեանը, անցեալ տարիէն արդէն, բարեգործ տիկին մը եօթանասուն ոսկիի մօտ դրամը մը յանձնած էր Խնամակալութեան: Այդ գումարին մէկ մասը յատկացուեցաւ վանքին մօտիկը աղբիւր մը շինուելու: Արմաշի ջուրը առհասարակ կրուտ է. ու եթէ չըլլար մեծ ջրամբարիս, կեանքը ինքնին տաժանելի պիտի ըլլար մեզի, ամէնէն հանապազորդ պէտքերուս առթիւ իսկ: Կը հակցուի ուրեմն թէ այդ հաւատ գումարը (ինչ ծառայութիւն մատոյց հոս, գործածուելով ընդարձակմանը և նորոգ կառուցմանը Բառսուն-Մանուկ հին շինի-աղբիւրին, որ իր հաւեղ թեթեւութեամբը ուշադրութիւն գրաւած էր վաղուց, և որ ճշմարիտ «կենդանութեան ջուր» մը եղած է հիմա, վերածուելով մշտահոս աղբիւրի մը:

Մնացեալ մեծագոյն մասովը, բարեգործ տիկնոջ փափաքին համեմատ նոյն իսկ, շինուեցաւ տուն մը, վանքի արտաքին հրապարակին վրայ, իբրեւ «անշարժ եկամուտ Դպրեվանքին»: Այս երեք բարեւուրուն մէջ կ'արտայայտուի ամէնուս ալ ամէնէն խոր մտադրադրումը... «սիրելի Դպրեվանքին ապագային հոգը»... այս պատճառաւ, կանգուն մը հողի վրայ իսկ այդ նպատակով կառուցուած շէնքը մեզի համար առիթ մըն է մեծ շնորհակալութեան: Տունը, գրեթէ աւարտած, կը բարձրանայ հիմա քարուկիր մեծ շէնքերու դէմը, փուռին կից, փոքրիկ՝ պարզ և սիրուն, տարեկան տասը ոսկի հասոյթի երաշխաւորութեամբ: Ամէն անգամ որ կ'անցնինք քովէն, կը խորհինք թէ ե՞րբ պիտի ունենանք բազմապատիկ արդիւնաւորուող իր նմանները Պոլսոյ և ուրիշ շահաւոր քաղաքներու մէջ: Ա՛յն օրէն, իրապէս, պիտի սկսի Դպրեվանքի ամէնէն երջանիկ թուականը:

*** Ասոնք, ինչպէս ըսինք, անցեալ տարիի նուիրատուութիւններն են. նոյնչափ և նոյնպիսիներ ունեցած ենք այս տարի ևս:

Խաչիկ էֆ. Խօրասանճեան, իր երկու եղբօրորդիներու՝ Կարապետ և Զգօն էֆէնտիներու հետ յանձն առած է շինել տալ աղբիւր մը՝ վանքին այգիին մէջ, ուր ամէն տեսակէտով հարկաւոր է ջուրի մը հոսումը: Խօրասանճեանք, կանուխէն ի վեր մասնաւոր հակում մը ցոյց տուած են բարեգործելու Զարխափանի Տունը. տարեկան նուիրատուութեանց տեսրին մէջ միշտ կարեւոր տեղ մը գրաւած է իրենց անունը. այսօր նոր և ամրագոյն կապով մը կը միացնեն բոլոր դպրեվանքցիներուն սիրտերը՝ իրենց անունին:

*** Յիսուն ոսկիի նուէր մը նոյնպէս ընդունուած է Իւսկիւտարէն, քանի մը օր առ

ուած Աւետարան մը որ ԶԻՋ թուականը կը կրէ։ (¹)

Վերոյիշեալներէն դատ Սթանոզի լեզուին մէջ ուշագրաւ պարագայ մըն է ստան պակական մասնիկը և քանի մը բառեր զորս Մարաշցի յօդուածագիր մըն ալ յիշած է Մարաշի կողմերու բարբառին մէջ։

Ստան մասնիկը կը գործածեն լոկ քանի մը բառեր յոգնակի ընելու համար ինչպէս տարաստան = տարեր, լեռներ։ ճըշըզիստան = տղաք, աղաստան = աղաներ։ տէտէստան = տեսներեր։ Գաւառաբարբառը, աղաւաղեալ ըլլալէ դատ արտասանելու մասնաւոր եղանակ մըն ալ ունին որ իրենցմէ դատ ո՛չ ոքի հասկնալի է։

Աղաւաղեալներէն ինչպէս և մաքուրներէն մէկ քանին կը դնենք հոս, ուր լեզուին ձայնական օրէնքներն ալ որոշակի իւյայտ կու գան։

Եուէրկուն = իրիկուն, սթիպէֆ = սպիտակ։ խեգ = քով, կոսող = խօսող, աքաղաղ։ արշիլ = շրջել։ ճրագկալ = աշտանակ։ պարսկեպալ = մեղու բռնելու ծառ։ օժտել = նուիրել։ փրուգ = պռոյգ, օժիտ։ խաշծուկ = գոյլ։ կուէկուռ = կոչկոռ, շող = տաք, հասուռնիֆ = ժառանգ։ կեցոց = ձմրան բնակարան, հայս = խմոր, մորմ = մորմնի, արտաւէրֆ = յղի։ կնչն = պտուկ, ժուռգալ = շրջագայել։ շեպ = սեպ, ժայռ։ զեռել = մորթել, հայն։ Հետաքրքրական են՝ հգաս, հգաս, հգան = այսպէս, այդպէս, անպէս, հետաքրքրական են նաեւ՝ մէ պակէկն գալու եմ = պահ մը եաթը պիտի դամ, եռ՝ որդի էրթաս կար կամ էրթալէս = ժամ էրթալ էմ։ Էրթալու էմ, կերդալու եմ (ապառնի), նաեւ սեռականի սա ձեւերը։ ող ինչ, պապանող, փեսանող = հօրը, վեսին մերէինը ձերէինը անորէլնը (էրն մասնիկը, իրը սեռական) = մերը, ձերը, անորը։ եռ՝ բ կա = ո՛ւր ես (²)։ Ուսանողներուն համար ունին աւելի մաքուր և անեղծ բառեր, լաուկ, փարիշ կամ փարող։ մրիք։ ցիգ։ ձող։ նէգուկ (= նաղուկ) մագդոր, աղբ, ևն։ ևն։

Զարմանալի է սակայն որ Սթանոսցիք այսքան հայերէն դիտելով հանդերձ բեմին վրայ և այլուր մէկ դի ըրած են զայն իբր ուսմէջտ և կիսատ դործի մը։ Սա սակր վասաը ունին թէ իրենց լեզուն աղքատ է, և կարելի չ՚ըլլար անով զանազան դաղափարներ յայտնել։ Սակայն կարելի չէ՞ աղբեօք փոխանակ մէկդի նետելու լեզուներու և այլ դիրհանալի դիրքերու ընթերցմամբ ճոխացնել զայն և և օր մը աւելի զարդացած վիճակի մը մէջ աւանդել նոր սերունդին։ Այնպէս կը հաւատանք թէ, եթէ երիտ բեմերն ալ հաւասար յոժարութեամբ յանձնառու ըլլային սոյն տեղական բարբառը գործածել, զանգատը իսպառ բարձած և հետեւաբար լեզուն ալ կոսուելու վտանգէն ազատած կ՚ըլլային։

Բեմէն և բարբառէն ետքը երբ այց մըն ալ վարժարաններուն տանք, նուազ նախանձելի չենք գտներ զայն գունէ էնկիւրիի կրթականին դէմ։ Ըստ իս այս վերջինը Սթանոզին հետ բաղդատութեան եղը ընդունին անդամ սխալ պիտի ըլլար։ Շատերու անծանօթ Սթանոզը 40 ոսկի տարեկան հաստատ եկամուտ մը ունի, իր Ս. Դէտոնդեանց երկսեռ վարժարանին համար, որ 250 աշակերտներ ունի, մինչ էնկիւրի ոչ՚նչ։

Նախանձելի է նոյնպէս Բողոք. ազգայնոց վարժարանը 150 երկսեռ աշակերտներով և առարկայ՝ ծնողաց մասնաւոր հոգածութեան։

ԷՆԿԻՒՐԻ ՍՏԵՓԱՆ ՄԵԼԻՔԱՐԵԱՆ

(¹) Վերջերս յատուկ օրինակներով դիմում բրած ենք Սթանոզի աւագերէցին և թաղականութեան որպէսզի իրենց մօտ գտնուած 10 ձեռագրոց ցուցակագրութիւնը պատրաստելով մեզ ղրկեն։ Հոս անդամ մըն ալ կը կրկնենք, թէ Արժ. Հայրը և Պատ. Թաղականները մեծապէս սատարած պիտի ըլլան ասով մեզ՝ Ինկիւրիի և շրջակայից գրչագիրներու մայր ցուցակ մը ունենալու որոնց թիւը առայժմ 80է աւելի է։

(²) Ի բաց առեալ քանի մը վերջամուտ ձեւերը, յառաջ բերուած բառերէն և առութիւններէն, առանց երկմտելու կրնայ հետեւցուիլ թէ Սթանոզի գաւառաբարբառը մեռցորդն է գրաբար հայերէնի մը որ երբեմն անշուշտ խօսուած է։ Այս գաւառաբարբառին մէջ ուշագրաւ պարագայ մըն է նաև մեր երկու տառերուն յ և պ բնիկ հնչումը։ եռդի = յորդի։ յառաջ = յառաջ։ եառաջի or = առջի օր։ փրուգ = պռոյգ։ և կրկին ուշադրութիւն ընել որ պռոյգ իր կարգին յունարէնէ փոխառեալ բառ մըն է տես Հիւպշման, էջ 104։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԶԲԱՂՈՒՄ

ՊԻՆ ՊԻՐ ԶԷՇԻՏ վաճառատան մէջ կը ծախուին ամէն տեսակ ծաղիկներու հունտեր, չանքա չիչէիներ, չիներարիաներ, պուխտուր մէրիմէներ, մեխակներ, բեյարկոնիոմներ, պեկոնիաներ, լոպելիաներ, տեսակ տեսակ և հոտաւէտ մանուշակներ։ Ունա չիչէիներ, ռեհպոյներ և ամէն տեսակ հունտեր ևն։ Ծաղիկի սիրահարները վստահ կրնան ըլլալ որ յիշեալ վաճառատունէն գնուած հունտերէն խիստ գոհ պիտի մնան։

ՔԱՂՔԱՔԱԿԱՆ

Զինու դէպքեր

Սէյմուր ծովակալին հեռագիրը — Լի Հունկ-Զանկ — Անգլիա — Գերմանիա — Մ. Նահանգները — Երեք Կայսրերու տեսակցութիւնը — Ռուսիա։ Ճաբոն — Նաւային արկած մը։

Սէյմուր ծովակալը Զէ-Ցուէն յունիս 29 թուականով հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Անգլիոյ ծովային նախարարութեան։

«Թիէն-Զին վերադարձաւ՝ հրամանիս տակ գտնուած զօրախումբին հետ, վասն զի երկաթուղիով չիրցայ Բէյքին հասնիլ։ Յունիս 13ին Պոքսըրները երկու անգամ յարձակեցան յառաջապահներուս վրայ։ Պոքսըրները եւս մղուեցան մեծամեծ կորուստներով։ Մենք կորուստ չունեցանք։ Յունիս 14ին Պոքսըրները մեծ թիւով յարձակեցան երկաթուղիին վրայ Լանկ-Ցանկի մէջ։ Զանոնք եւս մղեցինք, հարիւր հոգի սպաննելով։ Մեր կորուստն էր հինգ Իտալացի սպաննուած։ Նոյն օրը, կէս օրէն ետքը, Պոքսըրները յարձակեցան անգլիական պահակախումբի մը վրայ որ Լու-Ցիայի կայարանը պաշտպանելու համար հոն թողուած էր։ Օգնութեան գլնուոր ղրկեցի։ Թշնամին եւս մղուեցաւ, հարիւրի չափ մեռեալներ թողով։ Մեր նաւազներէն երկուքը վիրաւորուեցան։ Պահակախումբը մինչեւ Ան-Թունկ յառաջացաւ և յարձակեցաւ թշնամիին վրայ որ 175 հոգի կորսնցուց։ Մենք բնաւ կորուստ չունեցանք։ Յունիս 15ին երկաթուղիի գիծը այնչափ վնասուած էր որ կարելի չէր Բէյքին երթալ շոգեկառքով։ Այդ պատճառով յունիս 16ին որոշեցի Եանկ-Զուն վերադառնալ, ուր մնացիր էի Բէյքինի վրայ արշաւանք մը կազմակերպել՝ սովորական ճամբով։ Լէնկ-Եունէն լուր առի թէ Պոքսըրները յուն։ 18ին յարձակեր են մեր եռին գտնուած երկու կառախումբերու վրայ, բայց 4-500 հոգի կորսնցնելով եւս մղուեր են։ Մեր կողմէ վեց հոգի սպաննուեր և 48 հոգի վիրաւորուեր են։ Այդ երկու կառախումբերը նոյն օրուան իրիկունը Եանկ-Զուն հասան, ուր կը գտնուէի զօրախումբիս հետ։ Այդ կէտէն անդին գիծը բոլորովին քանդուած էր և կարելի չէր որ վայրաշարժերը երթեւեկեն։ Շատ կը նեղուէի ռազմամթերքի և պաշարի նուազութենէ։ Նաեւ վիրաւորներն ալ հոգ կը պատճառէին ինծի։ ուստի որոշեցի վերադառնալ Թիէն-Զին որուն հետ վեց օրէ ի վեր հաղորդակցութիւն չունէի։ Յունիս 19ին վիրաւորները շոգենաւ դրուեցան և զօրախումբը ճամբայ ելաւ գետակին ուղղութեամբ։ Բոլոր գիւղերը բուռն ընդդիմութիւն մը ըրին։ Զինցիները երբ յաղթուելով դիրքէ մը ետ կը մղուէին, անմիջապէս ուրիշ դիրք մը կը գրաւէին, ուրկէ հարկ էր զանոնք վանել։ Յունիս 23ին գիշերային գնացքէ մը ետքը, առուն կանուխ նաւարանին մօտ հասանք՝ Թիէն-Զինէն ութ մղոն հեռուն։ Բարեկամական առաջարկութիւններէ ետքը, Զինցիները վտութեամբ կրակ բրին մեր գլնուորներուն վրայ։ Ցաջողեցանք այդ դիրքը պաշարել։ Այդ միջոցին Գերմանացիները լուութեան դատապարտեցին երկու թնդանօթները և պատնէշները անցնելով զանոնք գրաւեցին։ Ետոյ միջազգային գլնուորները գրաւեցին նաւարանը։ Զինցիները թէ՛ նոյն օրը և թէ հետեւեալ օրը փորձեցին վերստին ձեռք անցընելու նաւարանը, բայց չյաջողեցան։ Նաւարանին մէջ նոր դրութեամբ բաւական հրացաններ գտանք։ Քանի մը թնդանօթներ չտեսնելով սկսանք ռմբակոծել Զինցիներուն դիրքերը։ Նաւարանին մէջ գտնուած ըրինձի պաշարով կրցանք սպասել օգնութեան գլնուորներուն որոնք յունիս 25ին հասան։ Հետեւեալ օր Թիէն-Զին հասանք։ Միջազգային գլնուորներուն ամբողջ կորուստն է։ Անգլիացի՝ 27 մեռեալ ու 97 վիրաւոր, Ամերիկացի՝ 4, 28։ Ֆրանսացի՝ 1, 10։ Գերման՝ 12, 26։ Իտալացի՝ 5, 3։ Ճաբոնցի՝ 2, 3։ Ռուս՝ 10, 35։ Աւստրիացի 1, 1։»

—Այն լուրը թէ Լի-Հունկ-Զանկ Բանթոնէն պիտի հեռանայ Բէյքին երթալու համար, սասկս հեռագրուած է Տէյլի Թելկրաֆի, յունիս 28 թուականով։—«Կայսեր և մայր կայսրուհիին մէկ հրամանագրին վրայ որ երէկ իրիկուն առնուեցաւ, Լի-Հունկ-Զանկ եւս կեցաւ Բէյքին կատարելիք ուղեւորութենէն։ Ամէն բան պատրաստուած էր և ծերունի դիւանագէտը ամերիկեան Պուուիթի շոգենաւով ճամբայ պիտի ելլէր։ Քանթոնի մէջ ապատմութեան մը կարելիութիւնը և 11.000 հոգիէ բաղկացած բանակի մը կազմութեան պէտքը՝ Լի-Հունկ-Զանկի ներկայութիւնը անհրաժեշտ կ՚ընծայեն հարաւային կողմը։ Լի-Հունկ-Զանկի հրամանով գլխատուեցան հարիւր երեսուն ծովասպատակներ, Պոքսըրներ և որոշ չարագործներ։»

—Բորթմաութէն կը հեռագրեն յունիս 30 թուականով։— Այսօր Բորթըմաութէն անգլիական նաւային զանազան գլնուորներ՝ հաղարի մօտ՝ ճամբայ ելան դէպի Զին։ Ասոնք հաւանօրէն զօրախումբ մը պիտի կազմեն ցամաքի վրայ ծառայելու համար։ Հետերնին տարին առանց թելի հեռագրի գործիքներ։ Անգլիական Արկոնա առաջին կարգի յարձակորակը հրաման ստացաւ անմիջապէս Հունկ-Քոնկ ուղեւորելու համար։

—Պէրլինէն յունիս 28 թուական հեռագրի մը նայելով, հոն մեծ բան մը չի գիտցուիր՝ Զինու մէջ Տէրութեանց հեռաւելիք ապագայ քաղաքականութեան մասին։ Հաւանօրէն Պէրլինի մէջ կառավարական յայտարարութիւն մը այն տեսն պիտի ըլլայ, երբ Թիէն-Զինէն կատարեալ տեղեկագիրներ ստացուին։ Արտաքին գործոց նախարար Ֆոն Պիւլով տակաւին Բիլ կը գտնուի, ուր ամէն օր կը խորհրդակցի Վիլհելմ Կայսեր հետ։ Գերման թերթերը շատ խոհեմութեամբ և զգուշութեամբ կը խօսին Զինու դէպքերուն վրայ։ Պէրլինի իրաւեկ մէջավայրերուն մէջ կատարեալ վստահութիւն կը տիրէ թէ Տէրութիւնները ո՛չ միայն պիտի կրընան Զինու մէջ բարեկարգութիւնը վերահաստատել, այլ նաև անոր յաջորդելիք դիւանագիտական գործին մէջ ալ ցոյց պիտի տան համաձայնութեան միւնոյն ոգին։

—Մ. Նահանգաց նախագահ Պ. Մաք Քինլի, կ՚երեւայ թէ Բէյմբի ծովակալին հեռագիրներուն յենլով, շատ լաւատես է և կը յայտարարէ թէ խնդրին գէշ կողմը անցած է։ Կը յարէ թէ Մ. Նահանգները անձնասիրական շահեր չունին Զինու մէջ։ «Զին, կ՚ըսէ, Պ. Մաք Քինլի, Մ. Նահանգներէն վախու բան մը չունի։ ուրիշ բան է եթէ Զին չուզէ նկատողութեան առնել հետեւանքները։»

—Բեռլէսպուրկի մէջ, անցեալ հինգշաբթի զրոյց ելեր է թէ ռուս կառավարութիւնը՝ Զինու գործերուն ծանր հանգամանքին առջեւ, շարժման վիճակի մէջ պիտի դնէ՝ Օտեսայի զինուորական շրջանակին բոլոր զօրքերը և թէ Սեւ ծովի նաւատորմն ալ Ծայրագոյն Արեւելք պիտի ղրկէ։ Զրոյց կայ նաև թէ Աւսարիոյ, Գերմանիոյ և Ռուսիոյ Կայսրերը մտերիմ տեսակցութիւն մը պիտի ունենան, շինական խնդրին վրայ խորհրդակցելու համար, սակայն այս լուրը պաշտօնական շրջանակներուն մէջ չի հաստատուիր։

—Սեվաստոբոլ ռուսական յածաւորակը Ծայրագոյն Արեւելք պիտի ուղեւորի՝ Ալէքսիէվ ծովակալին տրամադրութիւնը տակ գտնուելու համար։

—Եոքոհամայէն յունիս 28 թուական հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Ճաբոն գտնուող Զինցիները աղերսագիր մը մատուցանելով Ճաբոնի կառավարութեան, խնդրեր են որ իր բոլոր ազդեցութիւնը բանեցնէ օտար տէրութեանց մօտ, որպէս զի Զին և մայրաքաղաքը հարաւային կողմը փոխադրուի, ինչ որ միակ միջոցն է բարեկարգութիւնը վերահաստատելու և բարենորոգումները իրականացնելու համար։

—Ամերիկան մեծ զօրաւորը Օրեկոն արկածի մը հանդիպեր է և յայտնի չէ թէ ո՛ր աստիճան ծանրակիր է։ Օրեկոն, որ Մ. Նահանգաց ամէնէն խոշոր մէկ մարտանաւն է, մշուշի մը պահուն արկած մը ունեցեր է ժայռի մը մօտ։ բայց յայտնի չէ թէ խրած է թէ ոչ անդրամանկի կերպով կորուսած։ Այդ ճախողուածը շատ ցաւալի է, վասն զի Մ. Նահանգները հիմակուհիմա աւելի խոշոր մարտանաւ մը չունին չինական ջուրերուն մէջ։ Միայն Մոնոմասին կայ որ Թաքուլ ուրբակոծութեան շմանակցեցաւ։ Հետաքրքիր մը ուզեր է գիտնալ ատոր պատճառը։ ամերիկեան հիւպատոս մը պատասխաներ է թէ դիւանագիտական բան մը չկայ, այլ միայն այն պարագան թէ այդ հին շոգենաւը եթէ թնդանօթ մը արձակէր, պիտի չկրնար դիմանալ յառաջ գալիք ցնցումին։

—Պերլիներ Թակեպլաթ կ՚խմանայ թէ գերմանական Հանզա յածաւորակը Բէյ-Զիլի ծովածոցի մէջ ընկղմեր է՝ Զէ-Ցուէն Թաքու դացած ատենը։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ։ — Զինուորական բժիշկները — Պ. Պոլֆուրի յայտարարութիւնը։ — Ընդհանուր կացութիւնը — Լորտ Ռոպէրտի հեռագիրները — Սըր Ա. Միլներ։

Թրանսվալէն վերադարձող անգլիացի երեսփոխան Պ. Պրոմէթ-Բոթսի կողմէ Թայմզի մէջ հրատարակուած նամակը որով հարաւային Ափրիկէի մէջ բրիտանական հիւանդանոցներուն թերութիւնները կը պարզէր, զայրոյթի մօտ յուզում պատճառեց Անգլիոյ Խորհրդարանին, հանրութեան և մամուլին մէջ։ Պատերազմական նախարարութեան դէմ եղած դժգոհութիւնը անոր համար մեծ է որ երեւան հանուած այդ անկարգութիւնները նոյն իսկ Պէլճիոնթէյնի հիւանդանոցներուն մէջ պատահած են։ Ատիկ կը հետեւցուի թէ աւելի հեռաւոր վայրերու մէջ հիւանդները ինչ վիճակի ենթարկուած են, և մանաւանդ պատերազմին սկիզբները, երբ տակաւին բան մը չէր ղրկուած հարաւային Ափրիկէ։ Անցեալ հինգշաբթի Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ Սըր Հէնրի Բէյմբէլ Պէնրմէն նախ հարցուց Պ. Պալֆուրի թէ կարդացած է Թայմզին մէջ հրատարակուած նամակը և թէ ի՞նչ պիտի պատասխանէ։ Պ. Պալֆուր յայտարարեց։

«Այդ մասին թղթակցութիւններ կատարուած են Լորտ Ռոպէրթսի և պատերազմական նախարարութեան միջեւ։ Այդ թղթակցութիւնը քանի մը ժամէն պիտի հաղորդուի Ժողովին։ Այդ նամակներէն մէկին մէջ Լորտ Ռոպէրթս կը յայտարարէ թէ բնաւ չուզեր այդ մասին պատասխանատուութիւնը նետել իր վրայէն և թէ կ՚ընդունի որ ձեռնհաս անձերէ կազմուած յանձնաժողով մը հարաւային Ափրիկէ երթալով զինուորական հիւանդանոցներու կացութիւնը։ (Միւծաղներ։) Լորտ Ռոպէրթս կրցածին չափ պիտի՝ աշակցի այդ յանձնաժողովին՝ ճշմարտութիւն երեւան հանելու նպատակով կատարուած քննութեան գործին մէջ։ (Մափահարութիւններ։) Կարծեմ թէ հարկ չկայ հիմա վիճաբանութեան ձեռնարկել այդ խնդրին վրայ, բայց քանի որ հանրային կարծիքը շատ յուզուած է եղած յայտնութիւններէն, վաղը երեսփ. Ժողովէն յաւելուածական վարկ մը պիտի ուզեմ Հարաւային Ափրիկէի զինուորական հիւանդանոցներուն համար և այն ատեն Ժողովը պիտի կրնայ ուզածին պէս վիճաբանիլ այդ խնդրին վրայ։»

Երեսփ. Ժողովին ուրբաթ օրուան նստին մէջ պատերազմական խորհրդական Պ. Ուինտէմ նոյն նախարարութիւնը պաշտպանեց՝ Հարաւային Ափրիկէի հիւանդանոցներու վիճակին նկատմամբ եղած ամբաստանութիւններուն դէմ։ Խորհրդականը խոստովանեցաւ թէ հիւանդները և վիրաւորները սոսկալի նեղութիւններ քաշած են Պլէօմֆոնթէյնի մէջ, բայց կառավարութիւնը կարելին ըրած է պատերազմին անխոսափելի նեղութիւնները մեղմացնելու համար։ Մատակարարութիւնը չէ որ թերի է, այլ փոխադրութիւնները շատ դժուար են։ Մինչեւ հիմա չէ եղած որ հիւանդանոցի համար այդչափ անկողին ղրկուի։ Պատերազմին ատեն հիւանդանոցները ընդունուած և տենդէ վարակուողներուն հարիւրին քսանը մէկը մեռած են, մինչդեռ Վերին Նեղոսի, Մաթապէլէներու երկրին, Զիմբաբուէ և Հնդկաստանի մէջ աւելի շատ մահեր պատահած էին։ «Պէտք է, յիշել թէ, յարեց Պ. Ուինտէմ, Լորտ Ռոպէրթսի յառաջխաղացումը շատ արագ կատարուեցաւ։ կողերը, վերջապահները և հաղորդակցութեան գիծերը սպառնալիքի տակ էին։ ամէն օր ճակատամարտներ կը կատարուէին, որով դեղերու և ուրիշ պէտքերու փոխադրութիւնը մեծամեծ դժուարութեանց կը հանդիպէր։ Լրագիրներուն մէջ գրուածները այդ պարագաներուն պէտք է վերագրել։»

Պ. Պրոմէթ-Բոթս, կրկնելով Թայմզին մէջ իր հրատարակած նամակին պարունակութիւնը, յարեց թէ հիւանդանոցներու վարչութիւնը չէ որ կը պարսաւէ, այլ դրութիւնը։ Դանի մը երեսփոխաններ խօսք առին։ Անոնցմէ մէկը ըսաւ թէ պատերազմին ուղղակի պատճառն է Պ. Չէմբրլէնի վարարութիւնը և թէ բազմաթիւ զինուորներու կեանքը զոհուած է քաղաքականպահանջումներու։ Պ. Պալֆուր ըսելէ յետոյ թէ այդչափ նախատական բանախօսութիւն մը չէր լսած և թէ սխալ է այն յայտարարութիւնը որուն համաձայն պատերազմը արդարացի չէր ալ՝ քաղաքական պատճառներով վարուած ըլլայ։ Պ. Պալֆուր, ակնարկելով, Պ. Պրոմէթ-Բոթսի ամբաստանութիւններուն, ըսաւ թէ անկարելի է մեղմացնել ատեն ապահովցնել յառաջխաղացութեան արագութիւնը և վիրաւորներուն հանգստաւորութիւնը։ Վերջապէս Սըր Հէնրի Բէյմբէլ Պէնրմէն յոյս յայտնեց թէ քննութիւն կատարուելով ճշմարտութիւնը երեւան պիտի գայ։

—Կոպ կը հրատարակէ հարաւային Ափրիկէ գտնուող թղթակցի մը նամակը որ Ուուտ-Սթոքի (Բարեյուսոյ-Գլուխ) հիւանդանոցին վրայ մանրամասնութիւններ կուտայ։ Այդ հիւանդանոցը դետակի մը եզերքը շինուած է՝ քաղաքին գլխաւոր կոյուղիին մօտ։ Երբ ջուրերը քաշուին անտանելի գարշահոտութիւն մը օդը կ՚ապականէ։ Հիւանդանոցին մէջ որ վիրահատութեան սրահ իսկ չունի, հատն ի հատն պառկած են տենդէ ու թոքախտ վարակուածները և վիրաւորները։ Թղթակիցը կը յարէ թէ կարը շատ քիչ է, թէեւ զինու բական իշխանութիւնները ուզածնուն չափ կը ստանան։ կերակուրներն ալ ուտուելու բաներ չեն։

—Օռանժի մէջ նոր ճակատամարտներ տեղի կ՚ունենան, ուր Պոէրները աւելի գործօն դեր մը կը կատարեն։ Ամէնէն աւելի Ուինպուրկի, Սէնքպալի, Լինտլիի և Քրոնդթատի կազմած քառակուսիին մէջ կը շեշտուին թշնամութիւնները։ Օռանժի գետակի մասերուն մէջ, մանաւանդ Վալի հիւսիսային կողմը, Պոէրները անընդհատ յարձակումներ կը կատարեն։ Լորտ Ռոպէրթս յունիս 28 թուականով կը հեռագրէ Բրէթորիայէն։

«Տրէյրէր դեր-գնդապետին հրամանատարութեան տակ գտնուած փոքրաթիւ զօրախումբ մը որ թեթեւաշարժ հեծելազօրքերէ կը բաղկանար և երկու թնդանօթներ ունէր, յունիս 26ի առաւուն Սէնքպալէն 7 մղոն դէպ ի հիւսիս, յարձակում մը կրեց Պոէրներէն։ Տրէյրէր եւս մղեց թշնամին և այրեց անոր բանակատեղը։ Մեր կորուստն է երեք մեռեալ և տասը վիրաւոր։ Հընթերը որ առաջմարար կը հրամայէ Համիլթընի զօրաբաժնին, երէկ Հայտլէպերկէն Ֆրանքֆորթ գնաց՝ առանց ընդդիմութեան հանդիպելու։ Պոէրները երէկ յարձակեցան Ռուսվալ-Սբրուքիթի զինուորական կայանին վրայ, բայց եւս մղուեցան։ Պատէն Բոուէլ կը ծանուցանէ թէ շրջան պահակախումբ մը ձերբակալեր է Ռէյ անուն ազդեցիկ Պոէր մը որ աշխատած էր իրեն համախոհներ հաւաքել Ռուսթենպուրկի կողմերէն։ Ուրիշ պահակախումբ մը քանի մը օրուան մէջ շորս հազար հրացաններ ձեռք անցուցեր է։ Պատէն-Բոուէլ կը ծանուցանէ նաեւ թէ Լիխթենպուրկէն երեսուն Պոէրներ, որոնք Տըլարի հրամանատարին խումբին կը պատկանին, իրենց ադարակները վերադարձեր են՝ Ռուսթենպուրկ։ Ատոնք ըսեր են որ աւելի կանուխ պիտի վերադառնային, եթէ տեղեկութիւն ունենային այն յայտարարութենէն զոր պոէր կառավարութիւնը գաղտնի կը պահէր։ Երէկ, Բրէթորիայի մէջ մեծ ոտնավաճառկար։ վասն զի զինակներու ագարակատուներուն մէջ գտնուող պանները ստուար թիւով եկած էին իրենց բերքերը վաճառելու։»

Լորտ Ռոպէրթս յունիս 29 թուական հեռագրով մըն ալ երկու ճակատամարտներ կը տեղեկագրէ որոնք կատարուած են յունիս 20ին, մէկը Լինտլիի և միւսը հաւանօրէն այդ տեղին հարաւային կողմը, ուր Պոէրները յարձակեր են Լինտլիի անգլիական զինուորներուն պաշար տանող խումբի մը վրայ։ Լորտ Ռոպէրթս նաեւ կը ծանուցանէ թէ յունիս 25ին ուրիշ ճակատամարտ մը կատարուած է Ֆիքսբուրկի մօտ։ Նոյնպէս յունիս 23ին ուրիշ ճակատամարտ մը Սբրինկի մօտ, որ գէպի արեւելք վերջին կայարանն է Եոհանեսպուրկի երկաթուղիին մէկ ճիւղին։ Այս անգամ ճակատամարտը կատարուած է Թրանսվալի մէջ, ուր Պոէրները յարձակողականի սկսած էին։

—Բարեյուսոյ գլուխէն կը հեռագրեն յունիս 29 թուականով։—Անորոշ թուականի մը յետոյ գնացաւ Սբը Ալիբէտ Միլնէրի Թրանսվալ կատարելիք ուղեւորութիւնը։ Օզլանս լրագրին տէրերը դատ բացին Սբը Ալիբէտ Միլնէրի դէմ՝ իրենց լրագրին շրջաբերութիւնը արգիլած ըլլալուն համար Բարեյուսոյ գաղթականներուն մէջ։

ԽԻՎԱՅԻ գահաժառանգ իշխանը՝ Ասֆանտիը՝ կիրակի օրը Բեռլէսպուրկ պիտի ժամանէր՝ Խիվայի Խանին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելու Զարին՝ այն կարգադրութեան համար, որով զինուորական տուրքին մնացորդը շնորհուած է։

ԵՈՐԿԻՒՈՍ ԻՇԽԱՆԸ։—Անգլիոյ թագուհին Բաղդիքի պատուանշանին մեծ խաչը տուաւ Ցունասանի Եորկիոս իշխանին։

ՆԱՒԱՑԻՆ ՈՑԺԵՐՈՒ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ. Զինասանի այս մանուածապատ խնդրին առթիւ ամէնէն աւելի պիտի խօսուի նաւային ոյժերու վրայ, ու պիտի գործածուին կարգ մը բացատրութիւններ՝ որոնց իմաստը անծանօթ է շատերու։ Օրինակի համար հեռագիր մը կը հանի թէ այս ինչ կառավարութիւնը նաւախումբ մը (escadre) ղրկեց Զինասանի այս կամ՝ այն նաւահանգիստը և կամ ուրիշ կառավարութիւն մը՝ դէպի ուրիշ նաւահանգիստ մը ճամբայ հանեց երկու նաւաբաժին (division navale)։ Ամէն մարդ գիտէ որ նաւախումբն ու նաւաբաժինը նաւերէ կը բաղկանան, բայց որչա՞փ նաւերէ և ի՞նչ կազմակերպութեամբ։ Այդ կէտը լուսաբանելու համար է որ կու տանք հետեւեալ բացատրութիւնները։ —Մարտանաւ մը կը դտնուի գնդապետի մը հրամանատարութեան տակ։ երբ երեք մարտանաւեր մէկ հրամանատարութեան տակ միանան, նաւաբաժին մը կը կազմեն։ այսպէսով, նաւաբաժինը՝ որուն դեր-ծովակալ մը կը հրամայէ, կը բաղկանայ երեք նաւերէ, եւ երբ երեք նաւաբաժիններ կը միանան միասին գործելու համար, կը կազմեն նաւախումբ մը՝ որ ինը մարտանաւ կը պարունակէ երեք դեր-ծովակալներով ու կը գտնուի Բ. կարգի ծովակալի մը հրամանատարութեան տակ։

Վերջապէս, երբ երեք նաւախումբեր միանան՝ կը կազմեն ծովային բանակ մը՝ որուն հրամանատարութիւնը կը յանձնուի ծովակալի մը։ Ծովային գործողութեանց մէջ այդ նաւաբաժինները, նաւախումբերն ու բանակները աւելորդ է ըսել որ գլխաւոր դերը կը կատարեն։ բայց անոնցմէ զատ դեռ կան բազմաթիւ մանր մունր նաւեր ալ՝ որոնք առանձին դեր մը կը խաղան այդ գործողութեանց մէջ։ Նաւ կան ավիզները և թեթեւ յածաւորակները՝ որոնք ճամբայ բանալու և կամ թշնամիին դիրքը ճշդելու կը ծառայեն։ յետոյ կու գան թնդանօթակիրները՝ որոնք գետերը խուզելու և կամ ամրոցները ռմբակոծելու կը գործածուին։ Թորվիլնաւերը՝ որոնք թէ՛ կռուի կը մասնակցին և թէ լրատուի պաշտօնը կը կատարեն։ կան նաեւ զինուորական փոխադրանաւեր՝ զինուորներու, պաշարի և ռազմամթերքի տեղափոխութեան յատկացուած։ Միայն թէ բոլոր ասոնք չեն հաշուուիր նաւային ոյժերու մէջ ու կը բնան իրենց հրամանատար ունենալ հարիւրապետներ, տեղակալներ և դեր տեղակալներ։ Այս ծանօթութիւնները անշուշտ իրենց օգտակարութիւնները պիտի ունենան շինական ջուրերու մէջ մօտ առնէն տեղի ունենալիք նաւային գործողութիւնները աւելի լաւ կարենալ ըմբռնելու համար։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Ալեքսէմէի խան, Մէյտանճըգ փողոց, Պոլիս, 2 յունիս 1900

Պ.

Պատիւ ունիմ ձեզի ծանուցանելու թէ որդիս՝ ՄԻՏԼԹԸՆ ԷՏՎԱՐՏՍ որ ամուսնիս՝ Պ. Շ. ԷՏՎԱՐՏՍԻ մահէն ի վեր ՊԷՅՐԷՐ ԵՒ ԷՏՎԱՐՏՍ անունով կը վարէր իմ գործերս, իմ ընկերակիցս կ՚ըլլայ այս օրէն ի վեր, և թէ գործառնութիւնները պիտի շարունակուին ասկէ ետքը՝ ԷՏՎԱՐՏՍ ԵՒ ՈՐԴԻ ընկերային անունով։

Նոր տունը պիտի շարունակէ հինին բոլոր գործերը։

Շնորհակալութիւն յայտնելով այն վստահութեան համար որով զիս պատուած էք անցեալին մէջ, կը յուսամ որ միեւնոյն վստահութիւնը պիտի տածէք նաեւ մեր նոր տան մասին։

Ըլլաս նեցէք, և այլն,

ԼՈՒԻԶԱ ԷՏՎԱՐՏՍ

Ց. Գ.—Պ. ՄԻՏԼԹԸՆ ԷՏՎԱՐՏՍ պիտի ստորագրէ ԷՏՎԱՐՏՍ ԵՒ ՈՐԴԻ (Edwards et Son)։

ՀԵՆՐԻՆ ՀՈՒՐՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—Երկրորդ կարգի ճիտիկ պատուանշան տրուեցաւ Օսմանդուքսին հետեւորդներէն տը Լոռոմի դուքսին։ Զորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Օսմանդուքսին բժիշկ Տոքթ. Ռընէ Լաֆոնթերորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Սոֆիայի գիտնական փոխ-հիւպատոս Պատոն Շէյնոպուլիի։

Կ. ՊՈԼՍԷՆ Սբանցարի գրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք, Սասգան, կը հերքուի օսմ. երկիրներու արդի կացութենէն գրուած քանի մը լրագիրներու հրատարակութիւնները զորս թշնամական լրագիրներ կը նկատէ։ Թղթակիցը կը յարէ թէ Վեհ. Սուլթանը ամէն տեսակ նորութիւններ կ՚ընէ՝ իր օսմ. տէրութեան բարեշրջումը ապահովցնելու համար։

ՄԱՀ ԷՆՎԷՐ ՊԷՅԻ.— Բեռլինի կառավարիչ Էնվէր պէյ որ ժամանակ մը հիւանդ էր և օդափոխութեան համար Մեծ Կղզի կը գտնուէր, երէկ գիւղ դարձաւ։

ՀԻՃԱԶԻ երկաթուղին շինութեան յանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Կայսրական մէջ և խորհրդակցութիւն կատարեց Դամասկոսի մէջ շինուելիք զօրանոցներին, երկաթ գիծերու շինութեան և թրավէրսներու փոխադրութեան վերաբերեալ խնդիրներու վրայ։ Առաջին մէջ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ երկաթուղիին շինութեանը յատուկ ղէնններուն մատակարարութեանը աջակցելու համար։

ՕՌԼԷԱՆԻ դուքսը և դքսուհին դիրքը ժամ 7 ուկէսին մեկնեցան մայրաքաղաքէ Մառուսիա դրօսանաւով։ Պատուական սպայակոյտին միւիր նաւակ մէջ և խորհրդակցութիւն կատարեց Դամասկոսի մէջ շինուելիք զօրանոցներին, երկաթ գիծերու շինութեան և թրավէրսներու փոխադրութեան վերաբերեալ խնդիրներու վրայ։ Առաջին մէջ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ երկաթուղիին շինութեան

կառաք մը պիտի յատկացուի թաղապետական բժիշկներուն՝ ժամանակէ վարակեալ բժիշկներուն՝ ժամանակէ վարակեալներուն այցելելու համար։ Նաեւ պատներուն այցելելու համար։ Նաեւ պատներուն այցելելու պիտի չենուին հիւանդներու փոխադրութեանը համար։

—Իզմիրի առողջապահական բժիշկ Տոքթ. Միլլցի յուլիս 1 թուականով հեռաձեւալ հեռագիրները ուղղած է առողջապահական վարչութեան։

«Բարձր. կուսակալը հեռագիր մը ըստացաւ Միլասի (Բուլլուքի նաւահանգիստին երեք ժամ հեռուն) գայմագամէն թէ տեղւոյն թաղապետական բժիշկը և ուրիշ երեք բժիշկներ քներ են եօթը տարեկան հրեայ տղայ մը որ երիս օրէ հիւանդ է և այսօր ունի 40 աստիճան տաքութիւն, 140 բաղկերակ և լեզուն չոր, բայց թխութիւն, ցնորք, գլխու ցաւ, սիրտ խառնուելք, դող և փսխում չունի։ Անուկին ձախ կողմը կայ ընկոյզի խոշորութեամբ ուռեցք մը որ թէ՛ ինքնիրենը և թէ՛ վրան կոխուած ատեն ցաւ կ'ազդէ։ Նաեւ շարժուն է և հազիւ կը տեսնուի։ Ուրիշ ուռեցք չկայ։ Բժիշկները կը կարծեն թէ տարափոխիկ հիւանդութիւն մըն է և հետեւաբար կը կասկածին։ Հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուեցան։

—«Այսօր նոր դէպք մը պատահեցաւ, վարակեալ է Շիւքրի անուն դերձակ մը, 25 տարեկան, Թիւքիլիք թաղը հաստատուած։ Զորեքշաբթի օրուընէ ի վեր հիւանդ է և երէկ, ընդհանուր ախտանիշերէն զատ, ուներ աճուկին վրայ երկու խոշոր և երեք փոքր ուռեցքներ։ Դարմանող բժիշկները կ'ըսեն թէ հիւանդին ընդհանուր վիճակը թէեւ գոհացուցիչ չէ, սակայն երէկուընէ աղէկ է։»

—Իզմիրի մէջ երկուշաբթի օրը նոր դէպք չպատահեցաւ։

—Սմէնի մէջ, անցեալ շաբթու, ժանտախտ մէկ դէպք ու մէկ մահ պատահեր են։ Բոռ-Սայիտի մէջ, առջի օրը, մէկ դէպք։ Ալեքսանդրիոյ մէջ, երկուշաբթի, մահացու մէկ դէպք։

—Իզմիրի կառավարական պաշտօնաթեան բոլոր յարկերուն կապերտները ու դրան վարագոյրները վերցուած են։ Դուռներուն առջեւ ոսք մաքրելու փոքր մը դրուած է ապանեխական դեղերով։ Առողջապահական յանձնաժողովին որոշմամբ ծանուցուեր է ժողովուրդին որ առէն օր ձեռքերնին մաքուր ջրով լուան և առանց գուլպայի ու կօշիկի փողոց չելլեն։ Իզմիրի Ջուրի Ընկերութիւնը որոշեց որ իր ջրամբարները ոչ ոք այցելէ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դեսպանատան զինուորական կցորդ Պատոն Կիպլ Ֆոն Կիպլինկէն, երէկ մայրաքաղաքս դարձաւ Օտեսայի ճամբով։

ՍԿԻԴՊԻ ռուսական հիւպատոս Պ. Մաչքով երէկ մայրաքաղաքս եկաւ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ Ալեքսանդր Բ. զրահաւորը և Թնդանօթակիր մը կիրակի օրը Սկիլլիկի նաւահանգիստը ժամաներ են։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.— Յունիս 12էն 19, կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 232 որոնց մէկը հարանթիէ, 6ը՝ թիֆոյէ, 12ը՝ չնչառական գործարաններու հիւանդութիւններէ, և մնացեալները զանազան պատճառներէ։

ՕՏԵՍԱՅԻՆ երէկ կ. Պոլիս ժամանեցին հինգ ռուս մայրապետներ՝ Տոքթ. Պոթքինի առաջնորդութեամբ։ Ատոնք Պուլկարիա պիտի երթան հոն դարմանատուն մը հաստատելու համար։ Այդ մայրապետները, Բեռերապուրգէն մեկնելէ առաջ, Մոսկուա Թէոտորովնա մայր կայսրուհիին ներկայացեր են։

ԵՐԶՐՈՒՄԷՆ կը հեռագրեն թէ կուսակալ Բէյուզի փաշա, նախայ փոխանորդ կարգելով, քննական պտոյտի ելեր եւ Թորթում գաւառակը գացեր է։

ԳԱՀԻՐԷՆԷ կը գրեն յունիս 26 թուականով.— Խտիվին հաւանութեամբ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ՝ Մոնթազայի դէպքին առթիւ քննութիւն մը կատարելու համար։ Յանձնաժողովը զոր կը կազմեն ընդհանուր դատախազ Ֆոքսէթ պէյ, Խարբի փաշա և դեր-գնդապետ Իշէրքեն, անցեալ երկուշաբթի Մոնթազա գնաց վրանները լսելու և տեղական քննութեամբ եղեան հանելու՝ անգլիացի երկու սպաներու վրայ յունիս 10ին կատարուած յարձակումին պատճառները։ Այդ յարձակումին հեղինակներն են Մոնթազայի ապարանքին պահապանները և ուրիշ բրնիկներ։ Երեքշաբթի ու չորեքշաբթի յանձնաժողովը գումարուեցաւ նախնական դատարանին պահին մէջ։ Նախ լսեց երկու սպաներուն յայտարարութիւնը եւ քանի մը վկաներ։ Յետոյ կարգաց զինուորական բժիշկին տեղեկագիրը՝ այդ երկու սպաներուն վիրքերուն համար։ Յանձնաժողովը կ'աշխատի երեւան հանել անունները այն ընկերներուն որոնք մասնակցած են յարձակումին։ Երկու պահապանները երկարօրէն հարցաքննուեցան։ Յանձնաժողովը հինգշաբթի որոշեց որ այդ երկու պահապանները դատաստանի ենթարկուին։ Կառավարութիւնը վաւերացուց այդ տեղեկագիրը և հրամայեց ընդհանուր դատախազին որ օրինական գործողութեանց ձեռնարկէ ամբաստանեալներուն նկատմամբ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հանքաքարի, բամպակի և ցորենի գիները բարձրացած են, Զինու դէպքերուն հետեւանքով։ Անգլիոյ կառավարութիւնը 80,000 թոնս հանքածուխ գներ է։

ՈՂՖԱՐԻ ՏՈՒՐԲ.— Եւմոական նախարարութիւնը, կայս. Իրատէի մը համաձայն, ծանոյց բոլոր գաւառները որ 1316 տարուան ոչխարի տուրքին յետնեալ մասը մինչեւ մէկ շաբաթ անպատճառ գանձուելով մայրաքաղաքս ղրկուի։

ՍԵՐՊԻՈՅ սահմանագլուխին վրայ մինչեւ հիմա 170 քիլոմոթր երկայնութեամբ գինուորական հեռագրական թել շինուած է։ հաստատուած կայաններուն թիւն է եօթը։

ԳՈՍՈՎԱՅԷՆ երէկուան թուականով կը հեռագրեն թէ Շթիպլի գեւտակը, վերջին անձրեւներուն հետեւանքով, երէկ ներէն յորդեր և մեծ վնաս հասուցեր է թաղերուն և շուկաներուն։ Եղած վնասին քանակութիւնը տակաւին յայտնի չէ։

ՀԵՆԿԱՍՏԱՆԻ ՍՈՒԼ.—Ներքին գործոց նախարարութիւնը, հրահանգ ուղղելով նահանգները, ծանոյց որ նահանգներու կեդրոններուն մէջ անմիջապէս յանձնաժողովներ կազմուին և հանգանակութեան ձեռնարկուի Հնդկաստանի սովեալներուն համար։

ՆԵՐԲԻՒՆ գործոց նախարարութիւնը հրահանգ ուղղուեցաւ թէ Պուլկարիոյ արտաքին գործերէն զբոսկուած տեղի վկայական պիտի պահանջուի՝ քանի որ Պուլկարիոյ արտաքին գործերը ենթակայ չեն Սերպիոյ, Ռումանիոյ, Յունաստանի և Սեւ Լերան արտաքին գործերուն համար որոշուած մաքսային նոր սակացոյցին։

ԹԷՐՆՕՎԱՅԻ մէջ շինուած Թընդանօթներու, մավզէրեան հրացաններու, ռէվոլվէրներու և սուրերու նմոյշները Բարիզի Արուեստահանդէսին օսմ. ճիւղը պիտի զրկուին։

ՆԵՐՈՒՄ.—Ահեռաղրու Թէլլօ որ գողութեան գործի մը համար երեք տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտուած ըլլալով, Վանայ բանտը կը գտնուէր, ներման արժանացաւ, վասն զի գաղափարական ախտ վարակուած է և կրնայ ըլլալ որ մէս բանտարկեալներն ալ պլչին։ Թէլլօ Գարեթէմուտի հիւանդանոցին մէջ դարմանուելէ ետքը իր ծննդավայրը պիտի դառնայ։

ԻՍԼԱՄ որբուհիներու համար վարժարան մը պիտի հաստատուի, ուր իսլամական կրօնքին ու օրէնքներուն համաձայն դատաբարակութիւն մը պիտի արուի։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ներքին ապարանքներու մաքսատան վերատեսուչը ու պաշտօնեաները, ծանօթ գեղծումներուն համար, տեղական կառավարութեան յանձնուեր են՝ օրէնքին տրամադրութեանը ենթարկուելու համար։ Ատոնք պիտի հատուցանեն նաեւ կորսուած դրամին կրկինը։

ՎՈՒՕՎՈՅԱՅԻ պահականոցին շէնքը հինցած ըլլալով, ոստիկանութեան նախարարութիւնը Քարափի Ընկերութեան հետ կը բանակցի, որպէս զի այդ պահականոցը առժամապէս փոխադրուի՝ ոգեւոր ըմբելիներու մաքսատան նախկին տեղը, մինչեւ որ նոր շէնք մը կառուցուի։

ՅՈՅՆԵՐԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՆԵՐԸ.—Արեւելեան Ռումէլիի Քոքլէն քաղաքին մէջ գիշերանց աղտեղութիւններ քսուեր են զուլկարական եկեղեցիին դռանը վրայ։ Պուլկար լրագիրները այդ գործը վերագրեր են Յոյներուն և սկսեր են անոնց դէմ բուռն հրատարակութիւններ ընել։ Պուլկար ժողովուրդն ալ բաւական յուզուեր է։ Ատոր վրայ քաղաքին Յոյները, ազերբայիր մը մատուցանելով Պուլկար կառավարութեան անէջք կարդացեր են այդ ոճրին հեղինակին և իրենց վերագրուածը մերժելով, խնդրեր են որ խստ միջոցներ ձեռք առնուին բուն իսկ ոճրագործները երեւան հանելու համար։

ՀԻՊՈՍՏՈՒՄՆԵՐ.—Բ. Դուռը վաւերացուց Վանայ ռուսական փոխհիւպատոս Պ. Թոմանովի պաշտօնը։

—Աւստրիոյ դեսպանատունը ծանոյց Բ. Դրան թէ Երուսաղէմի աւստրիական հիւպատոսը մեռած ըլլալով այդ պաշտօնը փոխանորդաբար պիտի վարէ Եափայի հիւպատոս Պ. Բաւքալ։ Հիւպատոս Պ. Անթուան Շաթլաթ որ Եափա կը գտնուէր, շաբաթ օրը ծովը մտեր և եգիպտէն բաւական հեռացած ըլլալով, խեղդուեր ու անյայտ եղեր է։

ՊՐՈՒՍԱՅԷՆ կը գրեն թէ քանի մը օրէ ի վեր տիրող օդերուն տաքութիւնը բաւական վնասեր է ձիթենիներուն։

ԿԱՐԿՈՒՍ.—Վերջերս ձիթը Մուսթաֆա Փաշայի մէջ կարկուտ տեղալով մեծ վնասներու պատճառ եղեր է։

ՇԻՐԻԼԻԹԻ ԽԱՅՐԻԷի ընկղմած 42 թիւ չոգենաւը վեր հանելու գործողութիւնը գիշերը պիտի կատարուի՝ անցուդարձի պատճառ չըլլալու համար։ բայց յառաջիկայ շաբթուան յետամգուած է լուսնի լուսով գործելու համար։

ՄԱՐԱՇԻ մէջ, անցեալները բողոքական Թոփալ Փանոսի տանը առաստաղը փլչելով այր ու կին եօթը հոգի տակը մնացեր են։ Փանոսին կինը ու աղջիկը մեռեր ու մնացեալները վիրաւորուեր են։

ԹԷՓԼԻ ՊԱՇԻՒ ՊԱՐՏԷԶԸ.—Վաղը, հինգշաբթի, Նորէն սիրուն հանդէս մը պիտի կազմակերպուի Թէփլ Պաշի պարտէզին մէջ, տղու պարգեւաւոր վազքով։ Նորութիւններ պիտի ըլլան այս անգամ և պիտի քաշուի ձրի թոմսոլօ մը 15 պարգեւներով, մեծ մասը արժէքաւոր։ Պարտէզ մտնող ամէն մարդ ձրիաբար պիտի ընդունի թոմսոլօյի տոմսակ մը։ Յաջորդ օրը, ուրբաթ, գիշերային մեծ հանդէս։ Պարտէզը ամբողջովին պիտի լուսաւորուի և վէլօսիփէտի մեծ մրցում մը տեղի պիտի ունենայ ամաթէօռներու միջեւ։ Մեծ յաջողութիւն մը գտնելու կոչուած է այս հանդէսը որ շատ գեղեցիկ ըլլալ կը խոստանայ։

Ամառնային թատրոնը այս երիկուն կուտայ Բիւռեքլի 28 օրերը (Les 28 jours de Clairette)։ Անոնք որ ամէն հոգ մոռնալ կ'ուզեն, թող երթան և ամբողջ երեք ժամ շպիտի դադրին խնդալէ։ Տիկին Պուրսիէ պիտի կատարէ Բլէռէթի դերը։

ԹՈՏՐՈՆ ՔՈՆՔՈՐՏԻՍ.—Այս երիկուն Ֆաուսք (Faust)։ Պ. Վանթուրէլի խումբին ամէնէն կարող դերասանը պիտի ստանձնէ Մէֆիսթոֆիլէսի դերը։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարք Հայրը, երէկ Պատրիարքարան իջնելով նախագահեց կանոնական ժողովին որ գումարուած էր Տ. Գրիգորիս Սրբազանի ատենապետութեամբ, և ի ներկայութեան Տ. Վահրամ Մանկունի և պիսկոպոսի ու Կարապետ Սէթեան, Կարապետ Սանտալճեան և Յովհաննէս Շահպազեան քահանաներու։

Ժողովը ինչ ինչ առաջնորդական և վիճակային նամակներ կարդալէ ետքը, որոշեց հրամայել Ամբրոսիոս վարդապետ Ռուբինեանի՝ հեռաձայն Նարը Գարէն և երթալ Վարագ, ուր ստացած է իր վարդապետական կարգը։

Մայր-եկեղեցւոյ գանձակոծեալ և գանձակոծող քահանաներու խնդիրը՝ նոր վիճակներ լսելով լուսաբանուելու համար յետաձգեց յաջորդ նստին։

Որոշեց յանձնարարել Տրապիզոնի առաջնորդ տեղապահ Խսրով վարդապետին, որպէս զի Կիւմիւշխանէի վանքին մէջ սիրաշահելով պահէ Կարապետ վարդապետը որ վանքը երեսի վրայ թողած ու վերադարձած է 14 օրէ ի վեր։

Լիմ և Կոտուց անապատի վանահայրապետն խնդրոյն առթիւ, որոշեց սպասել Տ. Ներսէս եպիսկոպոսի տալիք տեղեկութեանց։

Որոշեց գրել Նիկողոս վարդապետ Տրանկիլեանի թէ ժողովը աւելորդ համարած է զրպարտել իր հրաժարագրովը, վասն զի արդէն Խաչ ժողովը օրինաւորապէս հաստատած է զինքը իբրեւ առաջնորդ։ տեղապահ Բալուի։

Ժողովը որոշեց քաջալերական նամակ մը գրել Կիւրինի Գրիգոր քահանային, և յանձնարարել որ ըստ առաջնոյն շարունակէ վարել տեղւոյն առաջնորդութիւնը։

—Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ նախագահեց նաեւ Նպաստից Յանձնաժողովի նիստին որ գումարուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ։ Նիստին ներկայ էին միայն Տ. Վահրամ Սրբազան և Միհրան էֆ. Սեթեան որոնք այլեւայլ ընթացիկ գործերու մասին խորհրդակցութիւններ կատարեցին։

Տեղեկանալով որ բարեսէր տիկին մը յարաբերական դիւանի տեսուչ Բարթող էֆ. Թէլեանի միջոցաւ իր Պոլսոյ մէջ ունեցած «Մուլք կէտիկ» 250 ոսկի արժէք մէկ խանութը կը կտակէ Սբվ. զի որբանոցին, ուր ասկէ առաջ երկու որբերու տարեկան ծախքը ստանձնած էր ինքնայժամ, յանձնաժողովը որոշեց կալուածական փոխանցման գործողութիւնները կատարել և տեղեկացնել Սբվոյի առաջնորդին, տարուէ տարի գանձելու համար նոյն կալուածին վարձքը։ Հետեւաբար կալուածագիրը և անոր վերաբերեալ թուղթերը ամբողջովին յանձնեց Ս. Պատրիարք Հօր, որ օրհնութեան կոնդակ մը պիտի գրէ յիշեալ բարեսէր տիկնոջ։

Նկատողութեան առաւ նախորդ նիստերու մէջ խնդրոյ առարկայ եղած գիւղական մէկ քանի դպրոցներու բացման պէտքը։ Եւ որովհետեւ Ս. Պատրիարք Հայրը յատուկ ցուցակով մը բացուելիք վարժարաններու տեղերը որոշած ու յանձնարարած էր, յանձնաժողովը համամտութիւն յայտնեց և անոր գործադրութիւնը որոշեց։

Կիւրինէն, ինչպէս նաեւ ուրիշ քանի մը կարօտ գաւառներէ եկեղեցիներու նորոգման խնդրանքը չնչտուած ըլլալով, որոշեց մաս մը դրամ ղրկել իւրաքանչիւրին, եկեղեցիները գործածելի վիճակի մը մէջ դրուելու համար։

Ուրիշէն, Էրզրումէն և Զարսանճաքէն արհեստանոցներու բացման համար գանձագան խնդրանքներ եկած ըլլալով, զանոնք ամբողջութեամբ Սեթեան Մէրեան էֆ.ի մասնաւոր ուշադրութեան յանձնեց, ուսումնասիրելու և հարկ եղածը յառաջիկային գործադրելու համար։

—Ս. Պատրիարք Հօր անձնական քարտուղար Ներսէս վարդապետ Դանիէլեանի նախագահութեամբ և եօթը անդամէ բաղկացեալ մասնախումբ մը կազմուեր է Սկիւտարի ազգ. դերեզմանատան շուրջը քաշուած պատին մնացորդ մասը ամրոցելացնելու համար։ Մասնախումբին անդամներէն ճարտարապետ Մելիտոսեան Գրիգոր էֆ. տեղեկագիր մը մատուցանելով Պատրիարքարան, 12,500 ղուշի ծախք մը կը նշանակէ այդ շինութեան համար. ծախքը մը որ հանգանակութեամբ պիտի հոգացուի հարկ եղած հրամանը ստացուելէն ետքը։

—Մանկավարժական կիրակնօրեայ դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան առաջիկայ կիրակի, Բերայի արհեստանոցի սրահին մէջ։ Տոքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան իրեն նիւթ ունի «Երաժշտութեան առողջապահիկ ազդեցութիւնը դպրոցներու մէջ»։ Յակոբ էֆ. Գուրգէն «Մայրենի լեզուի ուսուցումը» և Աւետիս էֆ. Սուէնեան «Ընդհանուր պատմութեան ստուգումը»։

—Առաջիկայ ուրբաթ օր՝ ուսուցչութեան ընտրելիներու քննիչ յանձնաժողովը՝ Ս. Պատրիարքին հրաւէրին համաձայն նիստ պիտի գումարէ Ուսումնասիրողներին հետ և դիւանը ընտրելէ ետքը պիտի ձեռնարկէ իր պաշտօնին։

—Իզմիրի հայ հասարակութիւնը որոշեր է բանակցութեան մտնել տեղւոյն յոյն հասարակութեան հետ, որպէս զի ժանտախտէ բռնուող հայ հիւանդներուն յատկացուի յունական հիւանդանոցին անկողիններուն մէկ վեցերորդը, խոստանալով ինքը վճարել հիւանդանոցին ծախքերուն մէկ վեցերորդը։ Յունական հիւանդանոցը տրամադիր է եղեր ընդունիլ այս առաջարկը։

Հեռագիր Այսօրուան

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Բարիզ 3 յուլիս —Շանկայի ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսը կը հեռագրէ իր կառավարութեան թէ Թուան-Քանկ-ի իշխանը Բէյքինի մէջ ձեռք առեր է վարչութիւնը։

—Մէջ-ազգային զինուորները ամէն կողմ անշարժութեան դատապարտուած են՝ չինական զինուորներու շատութեանը պատճառով։ Ընդհանուր կացութիւնը նորէն խիստ ծանրացած է։

—Շանկայէն կը հեռագրեն թէ չինական բազմաթիւ զինուորներ և Պոքսըրներ Թիէն-Զինի վրայ կը քալեն։

—Ֆրանսական կառավարութիւնը հրամայեց նոր զօրագունդ մը ղրկել Զին։

ԼՈՆՏՈՆ —Բաւական չի յուսացուիր որ Բէյքինի օտարականները ազատուած ըլլան։

Պէրլին.—Գերման նաւազներու չինական ջուրերը ուղեւորուելուն առթիւ, Վիլհէլմ կայսրը բանախօսելով ըսաւ թէ կատարուած սպանութիւնները անհրաժեշտ կ'ընծայեն ազգու զսպում մը և Գերմանիա հաշտութեան պայմանները ինք պիտի առաջարկէ Զինու։ Վիլհէլմ Բ. որոշեց յետագայել իր ուղեւորութիւնը և 15,000 հոգի ղրկել Զին։

—Քրեօյց Զայթունկն կ'ըսէ թէ Զինու հետ թէեւ տակաւին պատերազմի յայտարարութիւն չէ եղած և Եւրոպա գտնուող չինական դեսպաններէն և ոչ մէկը ճամբուած է, բայց պատերազմը իրապէս գոյութիւն ունի Զինու հետ և անոր հետեւանքները պէտք է ընդունիլ առանց վերապահութեան։

ԲԱՐԻԶ.—Արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէ Երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց իր նախորդ յայտարարութիւնները՝ Ֆրանսայի ընթացքին համար Զինու մէջ։ Յայտարարեց նաեւ թէ տէրութեանց համաձայնութիւնը կատարեալ է։

ՈՒԱԵՒՆԿՔԸՆԻ ԱՐՁԱՆը

ԲԱՐԻԶ —Այսօր կատարուեցաւ Ուաւինկքընի արձանին բացումը։ Արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէ ճառ մը խօսեցաւ որ շատ ծափահարուեցաւ։

ՀԱՐԱՒԱՏԻՆ ԱՓԻՐԿԷ

ԼՈՆՏՈՆ.—Պոէրները իրենց զինուորները կը ցրուեն ընդարձակ տարածութեան մը վրայ Թրանսվալի ու Օռանժի մէջ և բաւական զգալի կորուստներ կը պատճառեն Անգլիացիներուն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՍՊԱՆՈՒԱԾ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 յուլիս —Շանկայէն կը հեռագրեն Տէյլի էքսբրէսի թէ Դեղին գետին հարաւային կողմը գտնուած բոլոր նահանգները, որոնք Տէրութեանց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ ունին, Միութիւն մը կազմեր են։

—Շանկայէն կը հեռագրեն նաեւ նոյն լրագրին թէ ձարոն նորէն երեսուն հազար հոգի շարժման մէջ կը դնէ, յառաջիկային Զին ղրկելու համար։

—Թրէն-Զինի անգլիական հիւպատոսը յունիս 28 թուականով կը հեռագրէ թէ երեք նաւարաններ՝ որոնց մէջ մեծաքանակ ռազմամթերք կը գտնուէին, այրուեցան միջազգային զինուորներու կողմէ։

—Լրագիրները Շանկայէն հեռագիր մը կը հրատարակեն որ՝ չինական աղբիւրներու յենլով կը ծանուցանէ թէ ուրիշ երկու օտար դեսպաններ ալ սպանուեր են Բէյքինի մէջ։ Մովակալ Սէյմուր վիրաւորուեր է։

—Բարիզէն առնուած տեղեկութեան մը վրայ լրագիրները կ'ըսեն թէ Բէյքինի անգլիական ու ֆրանսական դեսպանները սպանուեր են։ Անգլիական դեսպանատունը՝ որուն իբր թէ հասած է այս տեղեկութիւնը, չի հաստատեր զայն։

ԲԱՐԻԶ.—Ֆրանսայի Երեսփ. ժողովին մէջ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարեց.— «Թրանսա կ'ուզէ որ Զինու մէջ իրաց արդի կացութիւնը պահպանուի. գաղտնի նպատակ մը չի սնուցաներ. բոլոր տէրութիւններն ալ միեւնոյն գաղափարը ունին։»

Պէրլին.—Լրագիրները, խօսելով Պէրլինի գերման դեսպանին սպանութեանը վրայ, չինական կառավարութիւնը պատասխանատու կը ճանչնան։ Կը յուսան թէ միջազգային օրէնքի այդ ահեռի բռնաբարումը, որուն վրէժը պէտք է լուծուի, բոլոր տէրութեանց համերաշխութեան զգացումը պիտի գրգռէ։

Վիլհէլմ Հայսրը.— Վիլհէլմ կայսրը աչքէ անցուցով Զին ուղեւորող զինուորները, ճառ մը արտասանեց և յայտարարեց թէ Բէյքինի մէջ գործուած անլուր ոճիրը ուրիշներուն օրինակ ըլլալու պարտիք մը կը պահանջէ։ Կայսրը յաւելց թէ հանգիստ պիտի չըլլայ մինչեւ որ գերման դրօշը միւս տէրութեանց դրօշներուն հետ չծածանի Բէյքինի վրայ։

—Զինական չուրերը գտնուող գերման յանձնարարներուն հրամասատարը, Վիլհէլմ կայսեր գիմելով, խնդրեր է որ եկատորութեան առնէ նաւաքարի մը տառաքումը։ Կայսրը յետաձգեց հիւսիսային կողմը կատարելիք ուղեւորութիւնը։

ՀԱՐԱՒԱՏԻՆ ԱՓԻՐԿԷ

ԼՈՆՏՈՆ.—Զօրավար Պլաքը կը հեռագրէ Սթանտարթը՝ թէ Թոճ զօրավար ոչ յունիս 29ին հեռագոտութիւն մը կ'ընէր դէպի Էմէրսթօրթ, եւ մղուեր է Պօէրներէն։ Անգլիացիները ուներեր են վեց վիրաւոր և երկու մեռեալ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

Գիները գրեթէ անփոփոխ կը մնան կամ եղած տարբերութիւններն ալ մեծ բաներ չեն։ Երկաթուղին՝ որ երկու օր առաջ մինչեւ 113 ֆր. եղած էր այսօր 111ուկէս միայն կ'արժէ, և Օսմ. Քանսոլիսէն այնչափ ալ տարբերութիւն ըրած չէ։ Իսկ Թրանսվալը 82 ֆրանք կ'արժէ այսօր հոս, որուն Սակը Լորտ Ռոպէրթսի բիճէն կախուած է, Մաքէշալը երբ յառաջանայ՝ Թրանսվալի գինն ալ կը բարձրանայ, բայց որովհետեւ հիմա չատ յառաջացած չունի, գինն ալ դադար առած է, և պարագաներուն ստանալիք վիճակէն կախում ունի իր գինը։

—Սակարանները մէջ թէեւ գործառնութիւնները տկար, այլ գիները հաստատ կը բռնուին։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	24	30
Ամէնէն բարձր գին	»	24	31
Ամէնէն վար գին	»	24	27 1/2
Ռումէլի երկաթ. զոց.	Ֆր.	111	62
Ամէնէն բարձր գին	»	112	25
Ամէնէն վար գին	»	110	87

ԲԱՑՈՒՄ 21 Յուլիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ֆ. կ.	24	29
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	111	62
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քէշէոի ժէնէրալ ՕՔՔմ.		2	35
Սօս. ՕՔ. Շանժ է Վալէօր		0	14
Օսմ. Ապոն. Ընկ.		4	45
Թրամուէյ բաժնեթ.		6	45
» ժուլիանս		210	—
» պարտատ.		480	—
Քարափ կ. Պոլսոյ		465	—
Թրանսվալ		83	—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	05
» » » չէք	»	109	35
Բարիզ » »	Ֆր.	23	01 1/8
» » » չէք	»	22	86 1/2
Պէրլին անտոկոս չէք	Մարք	18	63
Վիէննա չէք	Ֆլոր.	22	11

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	17	27
Անգլիական ոսկի	»	110	05
Բոլ էմբէրիալ	»	30	30
Քրլմիզ	»	51	08
Մէճիտիէ արծաթ	»	198	05
Մէճաիլիք	»	95	30
Ռուպլի Ցոնարդամ	Օ. Ո.	2	61

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 3 Յուլիս

Ֆրանս. Ռանթ 3 %		100	25
» » 3 1/2 %		101	90
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.) բաց.	Ղրշ.	22	87
) զոց.	»	22	95
» » » Բ.	»	—	—
« « « Դ.	»	26	50
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	554	—
Օսմանիէ	»	471	75
Ռումէլի երկաթուղի	»	113	75
Օսմ. մաքսատուն	»	515	50
Օսմ. Ռէժի	»	319	—
Բրիոռիթէ Թիւրք 4 %		482	—
Քէշէոի Լիոնէ		1046	—
Իտալական Ռանթ	»	94	50
Սպանիական արտաքին	»	72	37
Էքթրասիէն իւնիֆիէ		—	—
Թրանսվալ	»	83	75
Զէք Լոնտոնի վրայ	»	25	150
Դրամագրգռ	»	03	—

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Յուլիս

Անգլիական Քոնսոլիտէ	100	43
Օսմանեան Ռանթ սէրի Բ.	—	—
Օսմանեան Ռանթ սէրի Դ. բաց.	22	50
Օսմանեան Ռանթ սէրի Դ. զոց.	22	50
Օսմանեան Պանքա	11	37
Ռուսական 1890	—	—
Հելլենական 5 %	10	—
» Մոնոպոլի	53	50
Պուլկարական 1888	94	—
Էքթրասիէն իւնիֆիէ	—	—
Տօմինիոպ	193	50
Թրանսվալ	3	31
Այտրն երկաթուղի	9	—
Փոխառութիւն	25	320

ՊԵՐԼԻՆ, 3 Յուլիս

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	22	62
Ռումէլիի երկաթուղի	112	25

ՎԻԵՆՆԱ, 3 Յուլիս

Ռուպլը »	216	10
Ռումէլիի երկաթուղի »	109	50
Ցնատ. երկթ. պարտաթուղթ »	—	—
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս. »	20	270

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱ

Լոնտոնի մէջ յունիս 27ին գումարուած Օսմ. Պանքային բաժնէտէրու ընդհանուր ժողովը որոշեց վճարել 10 շիլինի կամ 12,50 ֆր.ի և 55 դրուշ ոսկեգրամի շահաբաժին վճարել 1899ի տարեշրջանին համար։ Այդ վճարումները յուլիս 3էն (Ն. Տ.) սկսեալ պիտի կատարուին Օսմ. Պանքայի կ. Պոլսոյ հաստատութեան, Լոնտոնի ու Բարիզի և միւս ճիւղերուն մէջ։ 42 թիւ կտրօնին փոխարէն։ 2—7

ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԿԵՐՊՈՎ ՀԱՅՈՒԻՒ և քէշ ծախք ընել, ընտիր ապրանք գնել և քէշ վճարել,—սկսա ՃՇՄԱՐԻՏ ԽՆԱՅՈՂԱՒԹԻՒՆԸ։ Այս բանը նախ և առաջ անկարելի կ'երեւի մարդուս, բայց աշխարհիս է՛նիրին բանը կը դառնայ, եթէ ուզուի ընտրութիւն մը ընել այն նորաձեւութեանց մոտ մինչեւ մէջէն, որ ծախու հանուած է «Ο ԲՐԵՆԴԱՆի նոր վաճառատան մէջ, Բերա, Մեծ Փողոց, թիւ 345, Գ»։—Մաշէլի դիմաց։ Այս վաճառատուն միակ կեդրոնն է ամէնէն ընտիր և ամէնէն չքնաղ ապրանքներու, որք ամենաձեւ ածուութիւնամբ ալ կը ծախուին։—Նորելուկ մեծաքանակներ, որոնցմով է՛ն վայելուչ արդուպարդերը կրնան պատրաստուիլ՝ մէթրը 12, 15, 18 20 դրշ.էն, տակուն տեսակէ փայլուն սնդուսներ (ատլաս) 12—14 դրշ.էն, բրոդեղէններ՝ մէթրը 6 դրշ.էն սկսեալ։ Հրաշալի գեղեցիկ և զարդարուն կրկնոցներ (մանտօ) 95—120 դրշ.էն, ընտիր սնդուսէ կարճ շրջազգեստներ (մինօ) 90—105 դրշ.էն, ընտիր սնդուսէ գօռնաժներ պարզ կամ զարդարուն՝ 85 դրշ.էն, սովորական սնդուսէ տղամարդոցներ զարդարուն կրծքերով 35 դրշ.էն, և այլն և այլն։ Առատցմէ զատ, մեծատարողներն և բրդեղէն պանդան ապրանքներու, պատրաստ հագուստներու և ճաշակաւոր ու վայելուչ նորոյթներու ճոխ պէսպիսութիւն մը կը գտնուի մինչեւ նոյն վաճառատան մէջ՝ ամենաչափաւոր գներով։ 3—12

Ամէն անհոգ որոնք կ'ուզեն կարճ ժամանակի մէջ գերմաներէն սորվիլ կամ ուզենալ վստահելի այցելու

EMULSION SCOTT

ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը

միակ միջոցն է որով կարելի ըլլայ խմել ձկան իւղն և իրօֆոսֆիթը։ Խիստ հաճելի է ճաշակելու և մարսողութեան կ'օգնէ։ Աշխարհի բոլոր բժիշկները ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ կը յանձնարարեն բուժելու համար

ՀԻՒԾԱԽՏԸ, ԽՈՑԸ (սըրտա),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԾԻԲՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՒԻ ՑՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱՍԸ,
ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ՄԱՆԿԱՆՑ ՎՐԱՅ ՅԱՐՁԱԿՈՂ
ԲՈԼՈՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

Կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Դործարանը՝ Գ. Պոլիս, ՀԱՄՄԻՐ ԵՒ ՀԱՒՐԻ. 581

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ-ՊԱԼԱՏԱՆ

Ժ. ԵՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատեայ տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր լուտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Արեւելքի մէջ Սինկէրի մեքենաներուն միակ ներկայացուցիչն է Մ. Ժ. Նայտլինկէր, որ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է։

Սինկէրի մեքենաները կը վաճառուին՝ ԲԵՐԱ, Շիտակ ճամբայ, Դալաթա Սէրայի դիմաց։

ՂԱԼԱԹԱ Սինկէր Խան, Թիւնէլին ետեւ. Թրամվայի կայարանին դիմաց.

ՍՏԱՄՊՈՒԼ Սուլթան Համամ թիւ 2. Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Սթասիոնին դիմաց թիւ 13։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՝ Ե. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Եանենի գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զըպուրճեանց դէմը)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւագակառները մէկ անգամէն կը լեցնեն. ցաւով դիմելու եւ բուժու

վերադառնալու պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն ըստ տարիքի, ծամողութիւն եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորելով։

Բերանի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի առաքինահանութիւն։

Յ. Գ. Զեռները կիրակի օրերն ալ (մինչեւ կէս or) ինչպէս նաեւ ամէն օր (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։

Մանօր.—Կոլոյ կողմը մասնաճիւղ ՉՈՒՆԻՆԵՐ !! 197

Պիտի պահէք ձեր գոյնին գեղեցկութիւնն ու թարմութիւնը գործածելով մասնաւոր բրնձափոշի

La VELOUTINE

CH^les FAY, Perfumista
PARIS, 9, Rue de la Paix, 9, PARIS

534

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Գ. 20 3 Օտէսա ժամը 4ին մեկնիլ։
Դ. 21 4 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ (Ճապոնական գոլով Աղեքսանդրիոյ, Բորտ-Սաիտ, Սուէզ, Գէրուէ եւ Գրոս)։
Ե. 22 5 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
22 5 Ինէպոլու, Սինոպ, Սամսուն, Տրապիզոն, Գիրզ. եւ Գ. Ռում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ցաւ 23/6 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։ 5։3

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՕԳԱՍՏՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԻՐ

Յուլիս 9ին Անգադոլի, Պաթումէն։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Յուլիս 10ին Անգադոլի, Մարսիլիա։
Ծոմեր ուղղակի Բաքիզի համար.
Առաջին կարգի 245 ֆրանք. Հ.կարգի 175 ֆրանք. Տեղեկութեաց համար դիմել Դործակալին Թոփ Հանէ Քարափին վրայ։ 516 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՓՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՑ ԵՒ ԸՆԿ. ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լէյլէ-ոլ և Աբեւելեց դիզ. բանուղ

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Վիրգոսիան	10500	Ֆլավիան	
Սամսնեան	10500	Էմիրզիրն	
Դէսպրիան	10500	Սրբոյ.	
Լանքասքրիան	9000	Այվէրլան	
Ֆիլատելֆիա	9000	Վրապիան	
Դոլսվպրան	8000	Քէնիան	
Ձորձիան	8000	Նոտոլուզիան	
Պոսդոնիան	8000	Լզաշրան	
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպրան	
Ֆալէրնրան	3700	Մրնոս	
Վավնրան	3700	Սրբոզոս	
Ֆլամինիան	3700	Վիսպոն	
Ֆապրան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի [illegible] ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ [illegible] լութիոյ մաքսատունն հանելու համար [illegible] դրեց հրահանգը ղրկել շոգենաւին [illegible] նումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել [illegible]

ԷՏՎԱՐ ԼԱՅՍՊՐԻՆ
Ղալաթիա, քարափին [illegible]
600 հին տեղը մաքսատան

Սրատատէր ՉԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ՈՒՄՈՒՐՃԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Ումուրճայի Գործարանը որ Պրուսէլի Արուեստահանդէսէն չքադրամ ստացած է, չուզեր իր անարատ ու լաւ արտադրութեանց համար քիչ տեսնուած մէջ ստացած վարկը ուրիշ գործարաններու պէս չմարտուելու համար հակառակող յայտարարութիւններով հրապարակել. միայն սա լուրջ ճշմարտութիւնը կը ներկայացնէ անոնց որ հոգածու իրենց առողջութեան։

Ստորագրեալներս կը յայտարարենք թէ ուշադրութեամբ քննած ենք Ումուրճայի ագարակին գործարանին արտադրութիւնները որոնք 1897ին Պրուսէլի Արուեստահանդէսին չքադրամին արժանացած են։ Արդարեւ գործարաններու մէջ քանի արտադրութիւնները միայն եթէ քննուին, արդիւնքը չատ սահմանափակ կ'ըլլայ. բայց նկատողութեան առնելով Հանրային Պարտքի վարչութեան ծանուցագիրները թէ Ումուրճայի Գործարանին արտադրութիւնները անարատ գտնուեր են, նաև նկատողութեան առնելով այն պարագան թէ նոյն վարչութիւնը լուրջ ժառնարկներ կ'ընէ իր հասոյթները ապահովցնելու համար, կը հաստատենք թէ նոյն Գործարանին բոլոր արտադրութիւնները անարատ գտնուած են. հետևաբար տուինք ներկայ վկայականը։

Վահ. Սուլթանին քիմիագէտներէն Պոնկովսքի, Սինկրոս ու Տոֆբ. Ծանցի

Այդ արտադրութիւնները անարատ ըլլալուն համար գինուորական հիւանդանոցներու մէջ կը գործածուին։

Վաճառուած տեղերը.— Ընդհանուր կեդրոնատեղի Ղալաթիա Քարանթինա փողոց թիւ 4, Իզմորիոս էֆ. Թուրքաճողոլու և Պոլիս Հասրը Իսկէլէսի Նիքոլաքի էֆ. Կէվէշճիոլլու։ Դիւրութեան համար մեծ ու փոքր ամաններու մէջ ալ կը գտնուին։ Օրինակներն գինն է օրան 10 գրշ. 4 ու 7 տարուան գոնեաքներուն՝ 13 6 ու 9 տարուան գիններուն՝ 3։ կը ծախուին նաև Պոլիս կամուրջին գլուխը Սուրէյնան վաճառատունը, Լանկա, Թուլումպա մէյտան մեծ ավաճառ Քիրեքօր վաճառատունը գին 4 գրուշ։ Սիրքէճի՝ Հանրային Պարտքի վարչութեան նախկին շէնքին մօտ՝ Միլաս։ Հասրը Իսկէլէսի Ղալատտի մաքսատան մօտ՝ Զիրոնկէլոս։ Պոլիս Պալաք Բէյնիրճի փողոց՝ Ներկի Բաքալիախս։ Ղալաթիա՝ Քօօրբաթիվ Ընկերութեան վաճառատունը։ Ղալաթիա Սանտրգիլար՝ Բոսթի Միքա, Սարաճճը փողոց՝ Միխայլաքի Թիէրիտի ու Քիւրքճիլէր՝ Եանի Ցոթորլու։ Բերա Մեծ Փողոց Անատոլու խան Գառնիկ Սիմոնեան և Շէյլի Օսման Պէյ քաղինային հանդէպ Բէրիքլի Վալիատի։ Նաև բոլոր նպարավաճառներու, դեղարաններու, հանրային պարտէզներու մէջ և Վոսփորի ամէն կողմերը։

ՀԱՐՍՏԱՆԱԼՈՒ ԴԻՒՐԻՆ ՄԻՋՈՑ

Անոր, անօգնական տղայ մը էի ես։ Հարստանալու իղձէն բռնկած, Ամերիկէ՝ Թրանսվալի ոսկեհանքերը վազեցի. պատմութիւնք չպատմելու համար զանց պիտի ընեմ պատմել հոն քաշած տառապանքս. սակայն մինակ գիտցէք որ, եթէ ոսկեհանքերը ոմանց հարստութեան պատճառ կ'ըլլան, ապահովապէս ուրիշ մեծագոյն մասի մը ալ առողջութեան փճացումին և կեանքին խորտակումին պատասխանատուն են։ Բաղդը ժպտեցաւ ինձ. հինգ վեց տարի տառապանք քաշելէ վերջ բաւական կարեւոր գումարով մը հայրենիքը վերադարձայ. սակայն աւաղ առիթ չունէի հարստութիւնս վայելելու։ Թրանսվալի չոր, հեղգուցիչ, վատառողջ հանքերը առողջութիւնս խանգարած էին։ Խորժակ բնաւ չունէի և ինչ որ ուտէի, ստամոքսս վրայ կը ծանրանար. ուժս սպառած էր ծունկերս. կը դողային. գիշերները քնաւ չէի քնանար և եթէ վայրկան մը մրափէի, սոսկալի մղձաւանջներով որոտնդոստ կը ցատկէի։ Ճաշէն վերջ, ստամոքսս մէջ խիթեր կզգայի. գլուխս կը դառնար աչքերս կը մթագնէին։ Շատ մը դեղեր փորձեցի սակայն և ոչ մէկէն օգուտ տեսայ. վերջապէս լրժշկիս յանձնարարութեամբ և ՌՕՊԼԸՇՕ անուն դեղը սկսայ գործածել և երեք օր վերջ ախորժակս բացուիլ սկսաւ։ Շարունակելով ՌՕՊԼԸՇՕն հետզհետէ քուն կանոնաւորուեցաւ. մարսողութիւնս ու բնական պէտքերս իրենց սովորական վիճակը ստացան և երկու երեք ամիսէն կատարելապէս կառողջացայ։ ՌՕՊԼԸՇՕն Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններուն և դեղի մթերանոցներուն մէջ կը ծախուի։

466 Գ 10—13

ՔԻՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Ոչ՝ ոփոք եէյս- ոնգամ կը բռնէն Լիվերբուլ և Աբեւելեց դիզ-

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Ումպրիա	7718	Գոռնիա	4531
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3374
Սէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Ազաս	2393
Բավոնիա	5587	Սարակոսա	2166
Սէֆիլանիա	5517	Թարիֆա	2246
Կալլիա	4809	Բալտիրա	2 44
Սիրիա	4[illegible]57	Թրինիտատ	1899
Սլէբոս	2143	Մորոգգո	18[illegible]5
Քէտար	1876	Քամբրիա	12950
Շեբպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Դաղալոնիա	4845		

Սամարիա շոգենաւը, նաւապետ Վայս ընդհանուր վաճառքով Լիվերբուլէն հոս պիտի հասնի յուլիս 6ին։

Դիմել առ՝ ՅՈՒԼԻ և ՍԻՆԿԷՐ
Joly et Seager

Մէյմանէթիլի խան, թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 255

—)(44)(—

ԹԷՈՏՈՐ ՈՒԱԴԻՍ—ՏԸՆԹԸՆ

ՕԼՈՒԻՆ

Գ.

ՈՒԻՆԻՖԻԼՏԻ ԴԻՒՑՈՒԹԻՒՆԸ

1.

—Լաւ կը ճանչնամ զայն, ըսաւ. Գարնասվօնցի աղջիկ մըն էր, սոսկալի կերպով ծովի սիրահար, և հաղուադէպ սիրուն աղջիկ մըն էր։

—Սիրուն աղջիկ մըն է, կրնայինք ըսել, մըսթըր Պլիթ, գոչեց կնոջ ձայն մը, պատուհանին տակ գտնուած նստարանէ մը։ Այս տեղուանքն է ան հիմա այս վայրկենին, թէեւ ձիմ Պըթօն կ'ըսէ թէ անոր սուտերն է ան։ Բայց սուտերները կ'ուտէն՝, կը խմէն, տիկա կ'ուզեմ գիտնալ։ Ասկէ զատ եթէ կայ մէկը որ կարենայ գիտնալ Ուինի Վիւի և Ուինի Վիւի սուտերին միջեւ եղած տարբերութիւնը։ Պիտի ըսէի թէ ան ալ ես եմ շատ հաւանականաբար։

Ետիս դարձաւ։ Ժիբսի աղջիկ մը՝ Ժիբսիական տարազով, թուխ բայց չատ գեղեցիկ, նստարանի մը վրայ գարեջուր կը խմէր, ձեռքի սազին վրայ մերթ ընդ մերթ Կալլէսի երգեր ածելով։ Դեռ չատ երիտասարդ էր, հաղիւ տասնեւութ տարեկան. ներքհասակ ու շնորհալի,—Ժիբսի աղջկան մը համար իսկ աչքի զարնելու չափ շնորհալի։ Մազերը՝ ոչ այնքան ածխանման որքան գորշ սև, հիւսուած էին հին Ժիբսիական սովորութեան համեմատ պզտիկ հիւսակներով, և որովհետեւ Ժիբսիի մը համար անսովոր կերպով նուրբ ու փափուկ էին մազերը, հիւսակները անոնց անանկ փայլ մը կուտային որ անոյշ իւղերու տուած փայլին չէր նմաներ բնաւ։ Իր նստուկ վիճակին մէջ իսկ կրցայ որոշել թէ ուժեղ էր ու բարձրահասակ. իր լանջքը որ ծանր կ'ելեւէջէր կարմիր, գեղին ու կապոյտ փուլարներու ծածկոյթին տակ, իր բարձրութեան ամէն կերպով արժանի լայնութիւն մ'ունէր։ Նորունկ արիւնագոյն մետաքս թաշկինակ մը իր գլուխը կապած էր, արեւելեան փաթոտոի մը պէս։ Ականջներէն կախուած էին կարմիր ոսկեգոյն խոշոր օղեր։ Իր աղուոր, բարձրկեկ ու թուխ վզին վրայ կ'երեւար կէս ոսկինոցներէ, սաթէ և կարմիր բուստէ շինուած մանեակ մը։ Երբ կը նայէր ինձ անքթիթ, աչքերուն մէջ նշմարեցի բան մը, որուն նմանը չէի տեսած ուրիշ ոչ մէկ Ժիբսիի աչքերուն մէջ, թէև լաւ կը ճանչնայի Ժիբսիները, որոնք սովորաբար Ռինկթոնի մօտ կը բնակէին, ոչ չատ հեռու Ռաքսթոնէն. վասն զի իմ ազգականս՝ Բէռսի Օլուին, բանաստեղծը, սիրահարած էր Ուինիի վաղեմի բարեկամուհւոյն Ռոնա Պոուէլի հետ։ Վտանգաւոր արտայայտութիւն մը չէր այն. միայն թէ աւելի յուսալի էր զայն տեսնել Ռոմանական Սիպիլի մը վրայ։ Եւ որո՞ւն արտայայտութիւնն էր զոր կը յիշեցնէր ինծի, այդ արտայայտութիւնը, որ կու գար կ'երթար նման այն ստուերներուն զորս խուսափուկ ամպերը արեւէն լուսաւորուած մարմնդին վրայ կը ձգէն։ Եթող աչքերուն մէջ ծնաւ ինքնավստահութեան ու անվախութեան արտայայտութիւն մը։ Եւ այսուածքին այս վերջին զանգանութիւնն էր որ դիտեցի հիմա իր վրայ, երբ ըսաւ ինձ, հետաղօտելով զիս վարէն վար.

—Պարոն, կրնա՞ք Ռոմանական երգ մը երգել։ Ոչ, կը տեսնեմ որ չէ՞ք կրնար։ Զուլի հետ Ռոմանական օրերգ մը պիտի սկսէի, բայց կը տեսնեմ որ ձեր աչքերուն մէջ ռոմանական չողը կը պակսի։ Ցաւալի բան է որ Ռոմանական նշոյլը չունի, այնպէս չէ՞, Ձիմ։

Դարձաւ ելիտասարդ Ժիբսիի մը որ նստարանին միւս ծայրը նստած նոյնպէս գարեջուր կը խմէր և ծխափող մը կը քաշէր։

—Որ եւ է Կօրմիօի (¹) աչքերուն խօսքը մի ըներ ինձ. մոլեցաց մարդը. ձեռքի խարաղանը զարնելով աջ ոտքին կաշէի հեսկին (Թզլուգ)։ Կօրմիօներու նկատմամբ հետաքրքրող մը կը թուիս, եւ սակայն կ'ուզես հաւատացնել թէ կ'ատես զանոնք։

—Հիմա կ'ըսէք թէ վերադարձած է Ուինֆիլտ Վիւն, գոչեցին անհամբեր ձայնով։

—Ճիշդ այդ է որ կ'ըսեմ և խուլ չեմ ես, պարո՛ն։ Բայց թէ ի՞նչ միջոց գտաւ այս տեղ վերադառնալու համար, տիկա կը չուարեցնէ զիս. թեմ՝ղ աղջիկ. ամէն մարդ կը նմանցնէ զայն Ռօնայի մեծ հօրը, Օվի Պոչէլի, որ իր ողմոտութիւնը թաղեց իր մեռած կնոջ դագաղին մէջ։

—Ի՞նչ, չեք ըսեր թէ Ուինին վերադարձած է. գոչեց պանդոկապետը։ Մտածել թէ լսած չըլլամ Ուինի Վիւի վերադարձած ըլլալը։ Ե՞րբ տեսար զայն, Սինֆիլ։

—Տեսայ զանի առաջին անգամ մէկ քանի գիշեր առաջ։ Այս ճամբէն վար կ'իջնէի. երբ ի՞նչ տեսնեմ, աղջիկ մը որ ոտքերը կը զարնէր Տիլին Տէվիսի պարապատանը դրան. և այնքան կը հեծկլտար որ սիրտս պիտի փրթէր։ Ուինին Վիւն էր ան։ Կ'երթամ կ'ըսեմ անոր, «Է՛ քոյր, ո՞վ կրնայ խառնուիլ քեզի. քեզի բան մը ընողը բնաւ ազատում չունի ձեռքէս»։

Երբ աղջիկը «քոյր» բառը գործածեց, լոյս մը ծագեցաւ մտքիս մէջ։

—Սինֆիլ Լօվէ՞լն էք դուք, գոչեցի.

—Ճիշդ այդ է իմ անունս, պարո՛ն. բայց ինչպէս ըսի, խուլ չեմ ես։ Ինդրեմ ձիմ, բաժակս լեցնել տուր. և մի ընդմիջեր զիս.

—Մի խառնվէք զանի, տէր, մրմնջեց ինձ պանդոկապետը. վհուկի մը աչքեր ունի, և կրնայ չարիք մը հասցնել ձեզ մէկ ակնթարթի մէջ, եթէ ուզէ։

—Ի՞նչ կը փստիաք երկուքդ իմ վրայով. հարցուց աղջիկը սպառնական շեշտով մը որ պանդոկապետը դողացուց։

—Կ'ըսէի պարոնին որ չխառվէ ձեզի. վասն զի չատ յուզուած կ'երեւաք։

Ժիբսին ալ հանդարտեցաւ և գոհ կը թուէր պանդոկապետին բացատրութենէն։

—Բայց ի՞նչ կ'ըսէ ուրեմն Ուինին, Սի՛նֆիլ. հարցուց պանդոկապետը։

—Շատ չատ ինքն իր վրայ կը դառնայ, ըսաւ Ժիբսին. կը նայի ինձ անքթիթ, ալ՝ի մը նման որ կ'զգայ թէ կտրուելու համար մարթագերծ կ'ելլայ։ «Հայր» կը գոչէ և կը փախչի հեռու, ճագարի մը պէս. և գիտեմ թէ անէծքի մը տակ է։ Հիմա կը տեսնէ՞ք, Մըսթըր Պլիթ, թէ այս բանը տակն ու վրայ կ'ընէ զիս, վասն զի Ուինին Վիւն մրակ աղջիկն է զոր երբեք սիրած եմ Կօրմիներուն մէջ։ Մի վշտանաք սակայն, պարո՛ն Պլիթ. դուք յանցանք չունիք. մէկ հատիկ էք դուք. բայց շարունակեց աղջիկը՝ վեր բռնելով վարտիքներուն վրայ որ գաւթին բերանէն վար կաթէր իր կակուղ թխագոյն ձեռքին վրայ։ Ուինի Վիւն միակն էր զոր երբեք սիրեցեմ Կօրմիներուն մէջ. և սիրտս տակն ու վրայ կ'ըլլայ տեսնելով այդ աղուոր աղջիկը որ անէծքի մը ազդեցութեան տակ կը ծռմռըկուի ու կը շաղակրատէ։ Ի՞նչ կը դառնար այնպէս իմ չուրջս իր գեղեցիկ աչքերով (որոնց նմանը չէի տեսնուեր առաջ), նայելով ինծի (և գիտցէ թէ անէծք մը կար իր վրայ) սիրտս կը [illegible] չուէր, կը շարաշրուէր։

Այս վերջին խոստովանութեան [illegible] կեղծութիւնը տարակոյս չէր վերցուր. վասն զի յուզումը զսպելու համար [illegible] ճիգերէն իր դէմքը կը պրկուէր։

—Է՛, հեռուեցա՞ք իրեն. [illegible] պանդոկապետը.

—Ա՛յ, ի՞նչ օգուտ ունէր.

—Հապա ի՞նչ ըրիք, Սինֆիլ։

—Ինչ ըրի՞. է՛հ, չտեսաք որ [illegible] մը հոս եկայ և ձեզի գնեցի զոյգ մը [illegible] դէ վերմակ ու հաց, միս և այլն.

—Այո՛, Սինֆիլ և լսեցի թէ առ[illegible] պահներուն համար էին այդ ամէնը։

Թարգմ. ՀՐԱՆՏ ԽԱՆՅԱՆ

(Շարունակելի)

(¹) Կօրմիօ կ'անուանի մէկը որ Ժիբսի չէ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

Կ. ՊՈԼՍԷՆ

1900 Մայիս 1էն սկսեալ մինչեւ ցնոր տեսրիճուրիւն

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ՔԻԻԶԻԻՔ ԶԷՔՄԷՃԷ

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻԻԶԻԻՔ-ԶԷՔՄԷՃԷ

Թիւ	8	10	12	*62	14	16	*18	20	22	*24	26	*28	30	*32	*34	36	*38	40	42	*44	46	48	50	52	54
Կանգառներ	Առաւօտեան մինչեւ կէս օր											Մեկնումներ							Կէս օրէն մինչեւ իրիկուն						
Կ. Պոլիս	6 14	6 45	7 19	7 38	8 14	8 48	9 13	10 10	10 38	11 09	12	1	1 37	2 05	3 02	3 32	4 20	4 50	5 18	5 46	6 14	6 47	7 10	7 42	8 42
Գում-Գարու	6 27	6 55	7 29	7 54	8 29	8 58	9 28	10 2[illegible]	10 48	11 19	12 10	1 10	1 47	2 15	3 12	3 42	4 30	5	5 28	5 56	6 24	6 57	7 20	7 53	8 52
Եէնի-Գարու	6 31	6 59	7 33		8 33	9 02	9 32	10 24	10 52	11 23	12 14	1 14	1 51	2 19	3 16	3 46	4 34	5 04		6	6 28		7 24	7 57	8 56
Սամանիա	6 36	7 05	7 39		8 39	9 07	9 3[illegible]	10 29	10 57	11 28	12 19	1 19	1 56	2 24	3 22	3 51	4 39	5 09		6 [illegible]5	6 33		7 29	8 02	9 01
Եէտի-Գուլէ	6 41	7 08	7 44	8 13	8 44	9 13	9 44	10 34	11	11 33	12 23	1 24	1 5[illegible]	2 29	3 26	3 56	4 44	5 14		6 10	6 38		7 34	8 07	9 06
Մագրիբէօյ	6 56		8 02	8 34	9 01	9 26	9 56	10 46		11 45	12 36	1 36		2 41	3 41	4 09	4 5[illegible]	5 27	5 46	[illegible] 25	6 48	7 15	7 46	8 19	9 21
Այ-Սոֆիա	7 06		8 12	8 50	9 11		10 07	10 56		11 57		1 48		2 51	3 51		5 11		5 56	6 35		7 25	7 5[illegible]	8 29	9 31
Քիւչիւք-Զէքմէճէ				9			10 15			12 05		1 56					5 19						8 06		

Քիւչիւք-Զէքմէճէն Կ. Պոլիս

Թիւ	9	11	13	15	17	19	21	23	25	2[illegible]	29	31	33	35	37	39	41	**43	45	**47	49	51	** 3	61	55	**57
Կանգառներ	Առաւօտեան մինչեւ կէս օր											Մեկնումներ							Կէս օրէն մինչեւ իրիկուն							
Քիւչիւք-Զէքմէճէ			7 04								10 25			12 16		2 16										
Այ-Սոֆիֆանոս	6 15	6 46	7 15	7 52		8 14	[illegible]8 51		9 42		10 36		11 31	12 27		2 27		3 31		4 45		6 12	6 36	7 04		8 05
Սպրիրէօյ	6 27	6 58	7 27	8 64		8 27	9 30		9 54	10 0	10 48		11 43	12 39	1 47	2 39		3 43	4 30	4 57	5 53	6 24	6 48	7 21	7 53	8 17
Եէտի-Գուլէ	6 39	7 13	7 42		8 17	8 42		9 16	10 05	10 32	11 03	11 31	11 55	12 [illegible]4	1 59	2 56	3 25	3 54	4 42	5 1	6 08	6 39	7 05	7 44	8 05	8 33
Սամանիա	6 [illegible]	7 17	7 [illegible]6		8 21	8 46		9 20	10 09	10 36	11 07	1 35	11 59	12 58	2 03	3	3 29	3 57	4 46	5 16	6 12	6 43	7 08		8 09	8 37
Եէնի-Գարու	6 48	7 22	7 51		8 26	8 51		9 25	10 14	10 4[illegible]	[illegible] 12	1 40	12 04	1 03	2 08	3 05	3 3[illegible]	4 02	4 51	[illegible] 2[illegible]	6 17	6 49	7 13		8 14	8 43
Գում-Գարու	6 53	7 27	7 56	8 22	8 31	8 56	9 21	9 30	10 18	10 46	11 17	11 4	12 08	1 08	2 13	3 10	3 40	4 07	4 58	5 26	6 22	6 55	7 18	7 58	8 4	8 50
Կ. Պոլիս	7 [illegible]1	7 35	8 04	8 30	8 3	9 0[illegible]	9 29	[illegible] 38	10 26	10 54	11 25	11 53	12 16	1 16	2 21	3 18	3 48	4 1[illegible]	5 06	5 34	6 3[illegible]	7 03	7 26	8 0[illegible]	8 3	8 58

* Այսմէճխանսի եւ Քիւչիւք Զէքմէճէի միջեւ ուրբաթ եւ կիրակի օրերը բանող այս կառախումբերուն ծանուցումը զատ ստորեւ հրատարակուած է։
** Քիւչիւք Զէքմէճէի եւ Այսմէճխանսոյի միջեւ ուրբաթ եւ կիրակի օրերը բանող այս կառախումբերուն ծանուցումը՝ զատ ստորեւ հրատարակուած է։
ԱԶԳ.—Ի՞նչեւ նոր ծանուցում, 8,12, 26, 40, 44, 13, 35, 47, 49 եւ 51 Ժիւով կառախումբերը՝ միայն մէկ վայրկեան Զէյթուն Ցուրնին պիտի կենան։
Այնչափ լայնածաւալ չեղող բեռներ՝ առա ց բա յառուՒեան ամէն կառախումբ պիտի ընդունին. իսկ լայնածաւալ եղող բեռները՝ մինակ 61 եւ 62 Ժիւով կառախումբերը պիտի ընդունին։
Արեւելեան եւրոպայի ժամանակը՝ Կ. Պոլսոյ ժամացոյցին հետ բաղդատմամբ չորս վայրկեան տուաջ է։

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐԸ (Ուրբաթ եւ կիրակի օրերը)

Կառախումբերուն թիւերը	62	18	24	28	32	34	38	44
Կանգառներ	Մեկնումներ							
Այսմէճխանսոյ	8 50	10 07	11 57	1 48	2 53	3 53	5 11	6 37
Ֆլորիա	9 —	10 16	12 06	1 58	3 03	4 03	5 21	6 45
Քիւչիւք Զէքմէճէ	9 02	10 18	12 08	2 —	3 05	4 05	5 23	6 47

Կ. ՊՈԼՍԻ ԺԱՄԱՆՈՂ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

Կառախումբերուն թիւերը	43	47	53	57
Կանգառներ	Մեկնումներ			
Քիւչիւք Զէքմէճէ	3 20	4 28	6 18	7 41
Ֆլորիա	— —	4 35	6 26	7 49